

Fondator:

Mitropolitul
ANDREI
ȘAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 146

SIBIU

1 și 15
august

Nr. 29—32

1998

Maica Domnului — Maica Vieții

150 de ani de la publicarea imnului „Deșteaptă-te Române”

AUGUST 1940

De aproape două milenii în fiecare an la 15 august în plină vară, creștinii ortodocși alături de cei romano-catolici prăznuiesc cu aleasă bucurie praznicul Adormirii Maicii Domnului sau Sf. Maria Mare.

Este unul dintre cele mai iubite, mai cinstite și mai venerate praznice ale lumii creștine. Grecii îl numesc „Paștile verii”, prin faptul că la sanctuarele Maicii Domnului din întreaga Grecie în această zi, mii și mii de pelerini sosesc și-și pleacă genunchii înaintea icoanelor făcătoare de minuni ale Maicii Preacurate, implorând mila, harul și binecuvântarea celei ce s-a arătat cu adevărat în lume Maica Vieții, Maica Bisericii și Maica noastră a tuturor.

Și credincioșii ortodocși români, mai ales cei din Transilvania au o evlavie deosebită față de această sărbătoare. În aceste zile văzduhul se umple de cântările și rugăciunile de laudă pe care dreptmăritorii creștini le înalță împărătesei cerurilor și Maicii Luminei cele neînserate.

Sanctuarele Maicii Domnului de la Nicula, Rohia, Bixad, Râmeț și Sâmbăta de Sus se umplu de mii de pelerini care participă cu evlavie la Sf. Slujbe și mai ales la Sf. Liturghie unde se împărtășesc cu trupul și cu sângele Mântuitorului Hristos.

Cine a participat, măcar o singură dată în viața lui, la un astfel de pelerinaj rămâne cu impresii deosebite și mereu are în minte și în cugetul său cuvintele de laudă și de preamărire pe care creștinii le adresează Maicii Domnului.

În zilele premergătoare praznicului și în însăși ziua lui, întreaga Românie devine o Biserică vie, un templu al dumnezeirii în care se preamărește „Născătoarea de Dumnezeu și Maica Luminei”, iar neamul românesc simte aievea deasupra lui omoforul binecuvântat al Maicii Domnului, ocrotitoarea și ajutoarea tuturor și mai ales a celor aflați în nevoi și în întristări suferite.

La ceas de Vecernie, când pe bolta cerului se ivește luceafărul de seară, în mănăstiri și catedrale, dar și la biserici de mir, credincioșii se adună în jurul epitafului și a mormântului Maicii Domnului și cu cântări dulci și suave, pline de tristețe, dar și de nădejde, laudă trecerea la cele cerești a împărătesei cerurilor.

Praznicul Adormirii Maicii Domnului a fost sărbătorit se pare, mai întâi, la Ierusalim, unde se află până astăzi mormântul său, după care a fost preluat și în Apus unde pentru prima dată este menționat de către Sf. Grigorie, episcop de Tours, într-una din omiliile sale. Vechea dată a praznicului lui este de 18 ianuarie, așa cum este sărbătorit până astăzi în Biserica Coptă.

(Continuare în pag. a 2-a)

† VISARION RAȘINĂREANU
Episcop-vicar
Sibiu

Seminar internațional iudeo-creștin

(Durău — 20—23 iulie 1998)

În peisajul plin de frumusețe al Ceahlăului, la Centrul ecumenic „Danil Sihuștrul” de la mănăstirea Durău, județul Neamț, s-au derulat, între 20—23 iulie a.c., lucrările seminarului internațional iudeo-creștin, cu tema: „Spiritalitatea Psalmilor și morală socială a profeților”. Manifestarea a fost organizată și patronată de Mitropolia Moldovei și Bucovinei, Secretariatul de Stat pentru Culte, Ambasada Statului Israel la București, Federația Comunităților Evreiești din România și Banca Internațională a Religioșilor.

Au participat, din partea română: I.P.S. Dr. Daniel Ciobotea, mitropolitul Moldovei și Bucovinei, P.S. Petru Gherghel, episcop al Episcopiei Romano-catolice Iași, P.S. Virgil Bercea, episcop al Episcopiei greco-catolice Oradea, Dl. dr. Gheorghe F. Angheliescu, Secretar de Stat la Secretariatul pentru Culte, însoțit de consilierii de la acest Secretariat, Dl. Sorin Dimitriu,

ministrul privatizării, care a transmis mesajul primului ministru și al Guvernului României, Dl. George Cârstoiu, director, Banca Internațională a Religioșilor, profesorii de Lb. ebraică și Vechiul Testament de la Facultățile de Teologie din București, Sibiu și Iași, alte cadre didactice și consilieri mitropolitani de la Iași.

Din partea partenerilor de dialog evrei au fost prezenți: Excelența Sa Abraham Millo, ambasadorul Israelului la București, Dl. Menahem Hacohen — rabin șef al României, Dl. Iulian Sorin, Secretar general al Federației Comunităților Evreiești din România, Dl. Shear Yashuv Cohen, rabinul șef al Haifei și președinte al Prezidiului Rabiniilor din Israel, Dl. Mordechai Piron, rabin șef emerit al Armatei din Israel și șef rabin emerit din Zürich, Dl. Rene Samuel

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. DUMITRU ABRUDAN

În 21 iunie 1848, în numărul 25 al revistei brașovene „Foaia pentru minte, inimă și literatură”, întemeiată și editată de George Barițiu, apărea poezia „Un răsunet”, sub semnătura poetului Andrei Mureșanu, în același număr fiind publicată și „Proclamația de la Izlaz”, precum și poezia lui Vasile Alecsandri „Către români”, devenită „Deșteptarea României”.

De la apariție s-a bucurat de un impresionant „răsunet”, Mureșanu fiind socotit de Titu Maiorescu „poetul unei singure poezii” (în sensul celei mai mari valori), iar Nicolae Bălcescu o numește „Marseleza românilor”, în timp ce George Coșbuc o așază în tripticul celor trei valori, alături de „Marsul oștirii românilor” a lui Vasile Cârlova; și „Deșteptarea României” a lui Alecsandri, apreciindu-le drept creațiile „Unirii”, cu deosebire ca prima se referă la unirea partidelor unioniste muntene, cea de a doua Unirii Principatelor, în timp ce creația lui Mureșanu lansează sentimentul „unirii în cuget și simțiri a românilor din patru unghiri”. Pe bună dreptate, mitropolitul Ardealului, dr. Antonie Plămădeala, poposind asupra valorii acestei poezii și reflectând asupra aprecierii lui Maiorescu concluziona: „Căți n-au scris volume peste volume din care poți număra cu milioanele pe cei care nu știu măcar un vers, dar căți români nu știu măcar o strofă din poezia lui Andrei Mureșanu?”.

Monumentalitatea acestei creații s-a născut în conjunctura istorică creată de idealurile pașoptiștilor, în rândul cărora Mureșanu se integrase plenar, poezia însăși realizându-se într-un asemenea moment concret: „Prin a doua jumătate a lunii mai 1848 erau adunați la Brașov mai mulți fruntași ai românilor din Principate — declara soția poetului, Suzana Mureșanu —, între care Bălcescu... frații Brătieni, Magheru, Cezar Bolliac, Alecsandri, G. Sion, Bolintineanu, frații Golesți și alții din care unii se înapoiaseră de la Adunarea Națională de la Blaj... De la o asemenea întrunire... s-a întors odată târziu, după miezul nopții, Andrei Mureșanu — spunea în continuare soția — fiind foarte agitat. El nu s-a culcat, ci s-a așezat la masa de scris și a scris până târziu”. Așa s-au născut primele versuri. În repetate întâlniri cu Barițiu, dar și cu revoluționarilor, versurile s-au completat și s-au îmbogățit. Tot într-o con-

junctură similară, la „un prânz de cereașe”, în urma invitației protopopului scheian Bonifatie Pitis, dascălul de cântări de la școala bisericii Sf. Nicolae din Schei, George Ucenescu a adaptat versurile poetului la melodia populară „Din sânul Maicii mele”, care se cânta după unul din glăsurile bisericești, pe care Ucenescu le cunoștea atât de bine, în calitate sa de psalt al bisericii din Schei. În aceeași eferescență patriotică s-a născut și imnul „Deșteaptă-te Române”, a cărui melodie, din greșală, i s-a atribuit lui Anton Pann. (În repetate articole am reprodus autobiografia lui Ucenescu care clarifică acest adevăr, cunoscut din 1933 când în „Țara Bârsei” s-a publicat textul de Sterie Stinghe).

Popularitatea poetului Andrei Mureșanu, după lansarea acestei poezii a fost fără margini. Mihai Eminescu îi dedică atât poemul „Mureșanu”, cât și versurile apreciative din „Epigoni”, Iosif Vulcan (nașul onomastic al lui Eminescu) scrie în 1861 oda „Către Andrei Mureșanu”, brașoveanul I.A.L. Lapedatu îi dedică o altă odă („La Andrei Mureșanu” — 1876), culminând cu balada lui Ion Pillat, „Mureșanu”. Sculptorii C. Medrea, Vl. Predescu, Ion Vlașiu și pictorii Mișu Popp, Costin Petrescu, Florin Butnariu și mulți poeți contemporani, i-au închinat poetului „deșteptării noastre” elogiase aduceri de aminte. Ultima ediție, „Andrei Mureșanu — poezii și articole” (Editura Minerva, 1981) permite să-l păstrăm pe Andrei Mureșanu în flacăra nestinsă a simțimentelor noastre.

Epilog:
În ciuda faptului că atâtea mărturii dovedesc paternitatea imnului „Deșteaptă-te Române” — versuri Andrei Mureșanu — muzica George Ucenescu, iar sediul lansării imnului — Schei Brașovului, prin hotărâre guvernamentală s-a atribuit muzica lui Anton Pann și sediul de lansare a imnului Râmniciul Vâlcea. Fundația Prima Școală Românească, a bisericii Sf. Nicolae” a luat atitudine organizând un simpozion și o conferință de presă, invitând presa, televiziunea și posturile de radio, precum și autoritățile locale (prefect, primar, inspector cultură) pentru vineri, 7 august, orele 16, în urma cărora se va emite un act oficial solicitând să se acorde Brașovului dreptul istoric de a fi gazda acestei manifestări, „dând Cezarului ce-i al Cezarului”.

Prof. VASILE OLTEAN

O mărturie despre legătura sufletească dintre Beiuș și Sibiu

Așa cum două pietricele care cad pe luciul apei unui lac creează două cercuri, care în lărgirea lor se ating și se întrepătrund, fără a se anula unul pe altul și care până la urmă formează unul singur, așa cele două mari evenimente de la sfârșitul anului 1864: Nașterea Domnului și reînființarea vechii Mitropolii Ortodoxe a Transilvaniei (la Sibiu), au avut darul de a crea două mari bucurii în sufletele tuturor românilor ortodocși din Transilvania. Nașterea Domnului din acel an a fost trăită de toți „Cu glas de bucurie și de laudă și în sunet de sărbătoare” (Ps. 41,5). Cu același „glas de bucurie” s-a răspândit și vestea reînființării Mitropoliei Ortodoxe din Transilvania, care a devenit pentru toți românii care au „păzit cu sfințenie pravila sântă” (Înt. Sol. 6,10) o sărbătoare a renașterii lor religioase, a fost ca „ramura de măsline” din ciocul porumbitei adusă în arca lui Noe. Credincioșii ortodocși din Beiuș n-au lăsat această bucurie să rămână doar o exaltare de moment, ci au scris-o „într-o carte, ca să fie pentru mai târziu mărturie veșnică” (Isaia 30,8).

Această mărturie este o scrisoare întocmită de luminatul patriot beiușan Patentele Cosma, protopopul Terenței Raș și alții, în care se spune: „Fierbinte noastră dorință seculară s-a împlinit. Ceea ce părinții noștri nu puteau să speră, astăzi e fapt. Providența divină a binecuvântat neobositele stăruințe ale Excelenței Tale și le-a încoronat cu rezultatul dorit... Episcopia Transilvaniei ridicată la demnitatea de Mitropolie, va să zică vechea noastră Mitropolie în Transilvania reînviată, iar de Arhiepiscop și Mitropolit Românesc a denumit pe bărbatul dorințelor, pe acela, ce din rândul lui îl dorea tot românul ortodox, pe Lucafeărul, înțeleptul conducător al Bisericii și națiunii, pe Excelența Ta!”

Generațiunea prezentă, dar nici părinții, nici protopărinții noștri de sute de ani n-au serbat Nașterea Mântuitorului lumii cu atâtea fericire și bucurie, cât ne-a cășunat nouă grație prea nălă a Majestății Sale. Nașterea lui Hristos care a șters păcatul strămoșesc și a mântuit omeneirea de osândă cea eternă ne-a vestit frângerea cătusei sub care Biserica noastră osândită prin vitregia timpurilor, gemea de secol și renașterea Autonomiei Bisericii noastre, mântuirea Bisericii noastre de osândă care numai Excelenței Tale a părut a nu fi eternă. Subscrisa comunitate română ortodoxă din Beiuș, cu lacrimi de bucurie, dând mulțumită atotputernicului Dumnezeu pentru că i-a ajutat a ajunge și această fericire, spre eternizarea acestui moment grandios în viața noastră în adunarea sa de astăzi, cu acest memorandum act Majestatem, a decorat modestul său protocol...

Excelenței Tale, ca celui care preamărește cu atât mai mult și mai mult pentru neobositele fâlgii puse pe altarul Bisericii și a națiunii, îți aducem cea mai cordială mulțumită purcezoare din adâncul inimii noastre, îți urăm ca spre fericirea și bucuria Bisericii și Națiunii, Providența divină să-ți conducă pașii și de acu înainte, urmăriți de același noroc de care Te-ai bucurat până astăzi, să-ți

Era în anul 1940, în luna lui august 30, zi în care trupul Ardealului a fost frânt în două prin nedreptul dictat de la Viena.

În dimineața acelei zile, Mitropolitul Nicolae Bălan, după Consiliul de Coroană, telefona din București la Cluj, Episcopului Nicolae Colan, năpraznica veste a cedării Ardealului.

Daui mai jos textul acestei convorbiri.

— „Cu bine Prea Sfințite... te-am chemat să-ți spun... cauza noastră e pierdută... este un adevăr dezastru... Prea Sfinția Ta ce vei face?”

Răspunsul a fost rostit prompt și ferm. Eu, înalt Prea Sfințite, rămân aici, cu credincioșii pe care mi i-ai încredințat.

Cu vocea scăzută, doar atât a mai rostit Mitropolitul Nicolae Bălan: „Dumnezeu să-ți ajute și să te ocrotească!”.

Comunicatul oficial s-a transmis la radio abia în după amiaza acelei zile.

La un interval de două zile după convorbirea telefonică, a fost rostit la Cluj Mitropolitul Nicolae Bălan, însoțit fiind de Pr. Prof. Grigorie Marcu. După o scurtă zăbavă, în aceeași noapte s-au reîntors la Sibiu. Despărțirea a fost grea și duiosă.

Au urmat apoi zile grele de apocalips.

Când Horthy Miklós și-a făcut intrarea triumfală în Cluj, celor doi ierarhi români, Nicolae Colan și Iuliu Hossu, li s-a cerut să-i rostească un cuvânt de primire. Din momentul în care a apărut pe tribună Episcopul Nicolae Colan, să-și rostească cuvântarea, a fost mereu întrerupt, scuiptat și amenințat cu moartea. Dintre oficialii care se găseau pe tribună, nici unul n-a schițat un semn de potolire a gloatei infuriate.

Iată ce spune între altele, într-o scrisoare consilierul episcopal Ioan Rușdea, despre întâmplările acelei zile și despre Episcopul Nicolae Colan:

„A fost stâlp de granit și sprijin tuturor românilor... și mai ales, în anii de tristă pomenire de după verdictul de la Viena

1940, când a rămas aci, în Ardealul de Nord, ca împreună cu cei rămași, să suferă umilințele de la vremelnica stăpânire...”

Îmi aduc aminte din octombrie 1940, când Horthy a intrat în orașul Cluj, au fost obligați la primire a se prezenta și cei doi chiriarii români și unii din populația maghiară îndolentă i-a scuiptat pe arhierii noștri pentru a-i umili. La reîntoarcerea la reședință, unde îl așteptam cu înfrigurare cei de la consistor, ne-a grăit mahnit: — „cu umilința de azi am plătit toate bucuriile celor 20 de ani de Românie Mare”.

A doua zi — după ce Horthy a „cucerit” Clujul — cum se anunța prin radio și presă, cei doi ierarhi români, în fruntea unei delegații, s-au prezentat în audiență, la primul ministru, Teleki, i-au cerut să pună capăt prigoanei deslănțuite împotriva elementului românesc din Transilvania de Nord.

Demersul, firește, a rămas, fără nici un rezultat. Atunci, cei doi ierarhi au hotărât să caute ajutor peste granița vremelnică — Episcopul Nicolae Colan la Patriarhia din București, iar Episcopul Iuliu Hossu la Roma.

Răspunsul Vaticanului nu s-a lăsat prea mult așteptat. Episcopul Iuliu Hossu — relata cu multă amărăciune acest răspuns. Vaticanul dorea să fie supus și să evite orice conflict cu autoritățile maghiare — Ungaria este o țară catolică, cu milioane de credincioși fideli, se spunea în scrisoarea de răspuns. Deci, nici o nădejde de ajutor, de alinare, pentru năpăstuiții din Ardealul de Nord.

Am prins aici doar câteva momente de la începutul calvarului îndurat de cei ce au rămas sub urgia stăpânirii horthyste. S-a scris mult despre realitățile crude și masacrele săvârșite de horthyști în răstimpul celor patru ani și se vor mai scrie, desigur, pagini dureroase de tristețe pentru că, a fost prea multă suferință și prea multe suflete jertfite.

E.A. LEUCA

Ajută-mă Doamne!

Ajută-mă, Doamne, dă-mi putere
Să trec peste boli, peste durere!
Să pot să-mi duc crucea,
Și-n clipa cea mai grea!
Când simt că durerea mă apasă
Te chem din nou să-mi vii în casă!

Punându-ți mâna pe ochii-mi,
Să-mi usuci ale mele lacrimi!
Oricât ar fi de grea durerea
Ajută-mă, Doamne, să trec
peste ea!

IONUȚ STOIA

ajute ca această demnitate nouă să o porți lipsit de orice vifor și neplăcere. Să-ți ajute, ca și pe cealaltă parte a corpului nostru bisericesc și național din Austria, pe frații noștri bucovineni să-i ocrotești sub mântuitorul scut al Arhiepiscopiei Excelenței Tale.

Rugându-Te totodată ca pe noi să binevoiești a ne socoti mai devotați și adâncii fii ai Excelenței Tale!”

La această scrisoare de felicitare a românilor ortodocși din Beiuș, Mitropolitul Andrei Șaguna răspunde imediat, astel: „Onorată și mult iubită comunitate ortodoxă bisericească din Beiuș!”

Nu mă îndoiesc nici cât de puțin despre adevărul acestei bucurii și mângâierii, pe care ați descris în hârtia Dumneavoastră din 27 Decembrie a trecut, că le simțiți în inima D-voastră, pentru că Majestatea Sa... a delegat căsușele Bisericii noastre prin denumirea mea de Arhiepiscop și Mitropolit.

Să mulțumim dară cu toții lui Dumnezeu pentru mila ce a arătat spre noi, făcând ca din nou să se împlinească între noi ceea ce se zice în cântare: „Cercetați-ne a pe noi de sus Mântuitorul nostru, răsaritul răsăriturilor”, să mulțumim cavalerescului și iubitorului de dreptate împăratului nostru pentru grația prin care ne-au redat libertatea bisericească pierdută de secol... rugând pe Dumnezeu, ca să ne dea țaria și puterea spre a servi opul spre mărirea Lui și să ne arate vrednicii de darul Său, rămân al D-voastră, Sibiu 4 Ian. 1865, de tot binevoitor Andrei Bar. de Șaguna m.p. Arhiepiscop și Mitropolit.”

Observăm că răspunsul Mitropolitului Andrei Șaguna n-a întârziat, el fiind unul de bucurie, de apreciere și de „iubire frățească” (Rom. 12, 10).

Scrisoarea trimisă de Mitropolitul Andrei Șaguna o putem socoti ca prima „pastorală” trimisă de un mitropolit ortodox la Beiuș.

Toți cei amintiți și neamintiți în cele două scrisori-document, vorba lui Constantin Noica: „Nu s-au substras timpului lor”.

Cele două scrisori, pe bună dreptate, au fost socotite ca punți de legătură sufletească dintre Beiuș și Sibiu. Ele sunt și rămân pentru generația din timpul nostru, care este mai puțin înclinată spre criteriile spirituale, transcendentale, o pildă de căutare în istoria și ortodoxia noastră bazele unui reviriment a vieții religioase. Ele rămân și un îndemn de a ne cerceta și cunoaște istoria și de a-i învăța și pe alții s-o cunoască, în virtutea indemnului Sf. Scripturi: „Aduceți-vă aminte de lucrurile părinților noștri, pe care le-au făcut întru veacurile lor” (I Macabei 2, 51).

Pr. TEODOR CIOS — Beiuș

1 Petru E. Papp, Legături sufletești dintre Beiuș și Sibiu, Beiuș, 1937, p. 13.
2 Idem, p. 15.

RĂSPUNDEREA LIBERTĂȚII

„Pus-am înaintea ta viața și moartea, binecuvântarea și blestemul. Alege!”

Există două mari taine în morală creștină: conștiința, adică glasul lui Dumnezeu în sufletul omului, și libertatea.

Despre conștiință s-a spus că este un tribunal natural. Chiar dacă ea se poate întuneca ori adormi, totuși, odată și odată se trezește și ne aruncă, în obraz, toate alunecările și toate abaterile de la poruncile sfinte.

Libertatea omului este un titlu de măreție dar și o mare tragedie. Câtă luptă, câte ucideri, revoluții și războaie s-au dus și se mai duc pentru idealul libertății. În ce constă misterul acestei tragedii?

Se înțelege, prin libertate, facultatea omului de a alege, de a săvârși anumite fapte și de a răspunde pentru ele. Prin libertate putem hotărî de bunăvoie, fie spre o faptă bună, fie spre una rea. Posibilitatea de a aproba sau respinge o faptă, presupune libertatea. A cântări binele în raport cu răul, a delibera, înseamnă, în același timp, și răspundere personală, socială ori penală. Toți furii și criminalii de orice fel se pedepsesc, pentru că au lucrat conștient și liber.

În cartea Sa de predică, „Tălcuiri noi la texte vechi”, I.P.S. mitropolit al Ardealului, Antonie, reliefează, printre multe alte subiecte fundamentale, și valoarea libertății morale. „Dacă n-am fi liberi, n-am putea fi nici responsabili. Pedepsă și răsplata vin, totdeauna, după un act responsabil” (Pag. 30).

Autorul „Tălcuirilor”, trecut prin penitenciarul de la Jilava, deși în închisoare, are totuși sentimentul libertății. De aici și o altă carte, spre reflecție și meditație: „Libertate și tradiție în

spiritualitatea ortodoxă”. Libertatea este o realitate constitutivă a virtuții. Ca și conștiința, ea stă la temelie vieții religioase-morale, culturale și sociale. „Cine se luptă pentru libertate se luptă pentru Dumnezeu.” (Nicolae Bălcescu). Incurajarea ori descurajarea, muștrarea ori pedeapsa n-au nici un sens fără libertatea de voință.

Sfânta Scriptură și experiența vieții confirmă existența libertății. Astfel, proorocul Moise se adresează poporului Israel zicând: „Pus-am înaintea ta viața și moartea, binecuvântarea și blestemul. Alege, deci, viața”. (Deut. 30, 19). „Pus-am înaintea oamenilor foc și apă, la orice vei vrea vei întinde mâna ta. Înaintea oamenilor este viața și moartea. Și oricare le va plăcea li se va da.” (Iisus Sirah, 15, 14—17).

În libertatea morală stă toată marea, toată căderea și toată mizeria omului. De ce? Pentru că omul este lăsat în voie să aleagă, să-și croiască stilul de viață, să oscileze între bine și rău, de la leagăn până la mormânt. Prin libertate omul se poate salva pe sine sau se poate osândi. Renașterea și mântuirea, demnitățile și slava, pedeapsa sau osanda conștiinței ori a justiției umane, sunt opera libertății.

Libertatea morală este o taină ascunsă cu Hristos în Dumnezeu. Adevărata libertate este condiționată de adevăr. „De veți păzi cuvântul Meu și poruncile Mele, veți cunoaște adevărul și adevărul vă va slobozi” (cf. In. 8, 31—36).

Sf. Ap. Pavel precizează: „Nu folosiți libertatea voastră ca pe un prilej de a sluji trupului” (Gal. 5, 1, 13). „Cine trăiește în virtute și har este liber” (Gal. 5, 22—23). Iar pentru a preîntâ-

pina folosirea în rău a libertății, abuzul de libertate, același apostol al neamurilor subliniază: „Toate îmi sunt îngăduite dar nu toate îmi sunt de folos. Toate îmi sunt îngăduite, dar NU MĂ VOI LĂSA BIRUIT DE CEVA” (I Cor. 6, 12). Sf. Ap. Iacob atrage atenția că: „TOȚI VOM FI JUCĂȚI PRIN LEGEA LIBERTĂȚII” (Iacob 2, 12). Sfinții Părinți filocalici ori din pateric, egiptean și românesc, ne arată că sfințenia este principiul dumnezeiesc izvorât din libertate și lucrarea harului.

În toate scrierile sale, Dostoevski prezintă tragedia libertății omenești. Eroii săi intruchipează imperiul tuturor libertăților. Binele și răul, iubirea și ura, toate sunt în funcție de libertate. Ortodoxia însăși este religia libertății. Libertatea în adevărul iubirii și adevărul în libertate. Când omul își permite înglodarea în patimi în numele libertății, ea, libertatea, devine sclavă. Omul însuși devine sclav și un fiu pierdut cu libertatea lui cu tot.

(Deut. 30, 19)

Adevărata libertate înseamnă nevinovăție, bunăcuviință, puritate. Ea este o libertate spre bine, în bine. O libertate harică. La ușa inimii noastre Mântuitorul așteaptă să-i deschidem cu voință liberă: „Iată, stau la ușa și bat!” (Apocalipsa 3, 20).

Biserica și familia sunt menite să ocrotească libertatea. Copiii cresc liberi, dar sunt sub ocrotirea iubitoare a părinților și sub supravegherea lor competentă.

În Biserica primim învățătura corespunzătoare care educă voința în realizarea binelui. Și tot în Biserică, în atmosfera de har a Sfinței Liturghii, înțelegem că omul este liber de orice răutate, de orice patimă și viciu.

„Acolo unde este Duhul Domnului, tocmai acolo viețuim în libertate.” (cf. II Cor. 3, 17).

Ajută-ne, Doamne, să înțelegem marea omului în darul libertății. Auzi-ne Doamne, și ne miluiește!

Pr. protopop GH. RĂȚULEA

Seminar internațional

(Urmare din pag. 1)

Sirat, rabin șef emerit al Franței și președintele Conferinței europene a rabinilor, Dl. David Rosen, rabin șef emerit al Irlandei, Director al Ligii Anti-Calomnie din Israel și Legătura cu Vaticanul, președintele Consiliului de Coordonare interreligioasă din Israel, președintele Conferinței Internaționale despre Religie și Pace, Prof. Naomi G. Cohen, de la Universitatea din Haifa, Dl. Michael Zvi Nehorai, profesor de filozofie la Universitatea „Bar-Ilan” și „Ramat-Gan” din Israel.

Referatele și discuțiile au fost susținute în Lb. română și ivrit.

Oficiul de traduceri a fost îndeplinit de către Dl. rabin Eliezer Yossef Glantz din București și Dl. Noam Yaffe, directorul programului român de radio „Kol Israel”.

Programul zilnic a fost structurat precum urmează:

— ora 7,30 — Rugăciunea de dimineață (organizată, pentru creștini, în capela Centrului ecumenic „Daniil Sihuștrul”, iar pentru evrei, într-o încăpăre special amenajată).

— De la 9—13 — prezentare referate și discuții.

— De la 14—16 — pauza de prânz.

— De la 16—19 — prezentare referate și discuții.

Practic, tematica generală: „Spiritualitatea psalmilor și morală socială a profeților” a fost defalcată, prezentându-se, în prima zi, referatele care au vizat spiritualitatea psalmilor, referenții fiind, în majoritate evrei, cu intervenții din partea creștinilor, iar a doua zi, referatele care au vizat morală socială a profeților, referenții în majoritate fiind creștini (pr. prof. dr. Dumitru Abrudan, pr. prof. Petre Semen, pr. lector Gheorghe Popa și pr. prof. Emilian Cornișescu), cu intervenții din partea evreilor.

În finalul lucrărilor a fost adoptat un „Comunicat”, care cuprinde o sinteză asupra întregii desfășurări a lucrărilor și considerații privind perspectiva de apropiere, dreptate și pace între oameni, pe care o deschid asemenea întruniri cu caracter interreligios.

Redăm, în continuare, cuprinsul acestui „Comunicat”:

În perioada 20—22 iulie 1998, la Centrul „Daniil Sihuștrul” de la mănăstirea Durău (jud. Neamț) — România, s-a desfășurat simpozionul internațional iudeo-creștin cu tema „Spiritualitatea Psalmilor și morală socială a Profeților”.

Simpozionul a fost găzduit de Mitropolia Moldovei și Bucovinei și organizat de Secretariatul de Stat pentru Culte, Ambasada Statului Israel la București, Federația Comunităților Evreiești din România și Banca Internațională a Religioșilor. Această întâlnire dintre reprezentanți ai religiei mozaice și teologii creștini ortodocși a reunit importante personalități ale spiritualității iudaice din dife-

rite țări, reprezentanți ai Guvernului României și Ambasadei Israelului, reprezentanți ai Bisericii Catolice din România, profesori de Teologie biblică de la Facultățile ortodoxe din București, Sibiu și Iași.

Din referatele prezentate și din dialogurile care au urmat, s-a constatat dorința de aprofundare a legăturilor care există între cele două mari tradiții spirituale (iudaică și creștină), căutarea posibilităților de dezvoltare a relațiilor interumane și interreligioase.

Au fost subliniate, în special, următoarele aspecte:

1. Întrunirea internațională iudeo-creștină de la Durău din 20—22 iulie 1998 a fost un eveniment binecuvântat și plin de semnificații, fiind prima de acest gen din România.

2. Tema acestei întruniri „Spiritualitatea Psalmilor și morală socială a Profeților” a fost studiată într-o atmosferă de rugăciune, de gândire teologică, dialog și prietenie.

3. Întrunirea iudeo-creștină din România a evidențiat convingerea comună că spiritualitatea Psalmilor și morală Profeților conțin cuvântul lui Dumnezeu datorat de viață și constituie o valoare și o actualitate permanentă pentru viața religioasă, morală și socială.

4. Reprezentanții celor două religii (mozaică și creștină), participanți la această întrunire, au exprimat convingerea comună că Psalmii și Profeții ne cheamă să mărturisim și să lăudăm totdeauna pe Dumnezeu cel veșnic viu, Făcătorul cerului și al pământului, Domnul istoriei, să-L iubim pe Dumnezeu și să respingem toți idoli și care-i naște păcatul și egoismul, dorința de stăpânire și bogăție. Cu cât ne apropiem mai mult de Dumnezeu, cu atât ne apropiem mai mult unii față de alții.

5. Psalmii și Profeții ne cheamă să apărăm și să promovăm demnitatea fiecărui om creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, să respingem extremismele, xenofobia, fundamentalismul fanatic și violența, să căutăm pacea, să promovăm toleranța, să ajutăm pe sărac și pe văduvă, să căutăm dreptatea și să arătăm iubire, în toate împrejurările, să căutăm pe Dumnezeu și viața binecuvântată de El.

6. Psalmii și Profeții cheamă pe toți oamenii și pe toate popoarele la pocăință pentru păcate, la fapte bune, la mântuire și viață veșnică. Psalmii și Profeții ne arată sfințenia și iubirea milostivă a lui Dumnezeu pentru oameni și cer ca oamenii să caute sfințenia, dreptatea și pacea.

7. Întrunirea iudeo-creștină din România a constituit un moment important de afirmare a tradiției biblice comune, de cunoaștere reciprocă și de apropiere între reprezentanți ai religiei iudaice și ai religiei creștine, de apropiere între România și Israel. Această întrunire a mărit dorința multor creștini din România de a cunoaște mai bine tradiția iudaică și locurile sfinte din Israel.

Eminescu și Slavici la serbarea de la Putna

În viața sa de zăbuc și pribegie, Eminescu a ajuns să cunoască Țara, încă din anii copilăriei. Necunoscând granițe și îngrădiri, a cutreierat tot pământul locuit de Români, cu suferințele și nedreptățile răbdate de pământeni. Pornind din locul sfânt al credinței sale de român (al Moldovei și Bucovinei), s-a înfiorat de trecutul glorios și s-a zăbucit pentru viitorul luminos, visat de el pentru Țara Românilor. Dezrădăcinat din locul său natal, a știut să se apropie de localnici și să-și facă legături de prietenie, pe care le-a prețuit și de care a rămas legat până la urmă.

În toamna anului 1869, Eminescu a fost trimis de tatăl său la Viena, pentru studii (1869—1872). Dintre bucovineni, acolo l-a regăsit pe Th. Ștefanelli, prietenul său de școală de la Cernăuți și pe Vasile Moraru. Prin Ioan Hosan, de pe Mureș, student la Medicină, a ajuns să-l cunoască pe Ioan Slavici, de fel din Șiria, de lângă Arad, de care s-a legat, ca dovadă a unei similitudini afinități sufletești. Ca student, Eminescu și-a ales exclusiv prelegeri de Filozofie, dar mergea, poate cu mai multă plăcere, la prelegerile de Filozofia Dreptului și de Drept roman, la cursul de Medicină legală și de Anatomie, la care a reușit să-l atragă și pe Slavici. Ioan Slavici a fost înscris la Facultatea de Drept din Pesta, la care a stat vreo patru luni. Nevoit a-și face anul de voluntariat, și-a ales ca localitate Viena, unde s-a înscris la Universitate. Având cazarma, a treia casă de la Universitate, înainte de masă urma cursurile, iar după-masă făcea exerciții militare.

Spirite deosebite, în ei se izbeau două lumi, pornite din aceeași obârșie, dar desfășurate fiecare în felul său. Dacă, în aparență, viața lui Eminescu nu se deosebea de a colegilor săi, ea avea totuși un sens interior ce nu se lăsa a fi cu ușurință dezvăluit. La rândul său, Slavici era un patriot onest; specificul lui era pasivitatea intelectuală și culoarea loclă. Eminescu și Slavici au putut să-și etaleze posibilitățile, pe un același teritoriu, prin preocupările amândurora pentru problemele de cultură națională și literară. Ca dovadă a prieteniei, dimineața mergeau adesea împreună la cursuri, iar la douăsprezece Eminescu îl însoțea pe Slavici discutând, până la cazarmă. Nu arareori, Eminescu își aștepta prietenul în fața porții, până la terminarea exercițiilor militare, spre a porni iar pe străzi sau prin grădina publică, încordându-i discuție.

Slavici mărturisește despre Eminescu că a cutreierat mereu în mijlocul poporului român, că citea cronicarii și multe cărți bisericesti, cunoștea literatura română în toate fazele ei și, la vârsta sa, n-a cunoscut om stăpânit ca el de gândul unității naționale și de pornirea de a se da înțreg pentru ridicarea neamului românesc. La rândul său, Slavici și-a petrecut copilăria în mijlocul Românilor, la Șiria, iar în școală și în afară de școală a trăit în societate maghiară. Nu cunoștea nici trecutul poporului român, nici literatura română și vorbă românească știută din copilărie. Eu — zice Slavici — voi fi fost pentru Eminescu un interesant obiect de studiu, iar el pentru mine un nesecat izvor de știință, de înțelegere și de îndrumări bune. Chiar dacă unele stări de lucruri îi produceau uneori iritații lui Eminescu, cu toate acestea nu s-a renunțat la asocierea lor peripatetică.

Față de deosebiriile dintre ei, au fost și stări de lucruri care i-au legat pentru toată viața. Tot Slavici spune despre Eminescu că era naționalist în cel mai concludent înțeles al cuvântului și pornit spre intoleranță, iar despre sine, că era mai mult sau mai puțin cosmopolit. Cunoșteam amândoi viața poporului român, în amănuntele ei pline de farmec și eram încântați de ea, eu chiar mai mult decât Eminescu. Slavici cunoștea bogăția vieții sufletești și destoiniciile de tot felul ale Românilor. Din convingerea despre posibilitățile poporului român, provenea nestrămutata credință în viitorul său strălucit, precum și năzuința de a lua parte la realizarea lui. Alt element de legătură pentru ei doi era cultul trecutului. Gândul lui Eminescu zbura la marii domnitori români, care prin faptele lor s-au încununat de glorie. În trecutul apropiat, Eminescu și Slavici se întâlneau în idei, când era vorba de Horea și de Iancu.

La vârsta de 20 de ani, Eminescu nu cunoștea numai învățăturile cuprinse în Evanghelie — cunoștea ideile lui Platon, învățături despre confucianism, despre budism și punea religiozitatea mai presus de toate. Slavici crescuse în biserică și spunea că dacă ar fi cunoscut și el lumea în care se zăbucise Eminescu, n-ar mai fi avut despre ce să discute. Așa însă a trecut iarna și primăvara și n-a fost zi în care să nu se întâlnească și să petreacă împreună orele lor libere.

În urma stăruințelor lui Eminescu, Slavici a ajuns să citească românește, a deprins rostirea literară a vorbelor și a ajuns la primele realizări literare. Neîfiind în stare să scrie corect, Eminescu îi copia manuscrisele și le trimitea la „Convorbiri literare”, cu care avea legături. Slavici însuși nu știa nimic despre scrierile lui Eminescu; numai din „Convorbiri literare” afla și el, și colegii, ce a mai scris Eminescu.

Loc de întâlnire cu prietenii le era cafeneaua. La discuțiile de ordin filozofic și mai ales politic, Eminescu se dovedea a fi iritabil la contradicții și renunța la moderație, pentru apărarea opiniei sale proprii.

În anul 1870, se împlineau patru sute de ani de la întemeierea Mănăstirii Putna. De Sf. Maria Mare, la 15/27 august, la hramul bisericii, era îndătinat a se strânge lume multă la Putna. Eminescu n-a fost între inițiatorii serbării de la Putna, la mormântul lui Ștefan cel Mare și Sfânt, dar ideea congresului studenților români din toate părțile, cu ocazia serbării de la Putna, de la el a pornit. Când era vorba despre durerile neamului românesc, ardea în foc nestins, devenea om de inițiativă și de acțiune, care nu-și dădea răgaz. Nu-i plăcea să iasă în frunte, dar îi urma pe alții înainte. Când alții nu voiau să-l însoțească, era gata să meargă și singur.

„Serbarea de la Putna — zice Slavici — am pus-o la cale mai ales noi amândoi”, adică Slavici, ca președinte al comitetului care aranja serbarea, iar Eminescu ca secretar. Deși tânăr, Eminescu știa din proprie experiență, cât de mult se deosebesc românii unii de alții, în felul lor de a gândi, de a simți, de a vorbi și cum pot fi determinați să acționeze împreună. Din apelul adresat publicului pentru serbarea de la Putna, reiese că ideea serbării de la Putna a izvorât din conștiința națională română. S-a dorit ca această serbare să fie începutul unei conștiințe lucrări pentru restabilirea unității în viața culturală a Românilor, care „trebuie să fie omogenă la Prut și la Somes, în sânul Carpaților crunți și pe malurile Dunării bătrâne”.

Comitetul de acțiune ales de adunarea generală a studenților din Viena a intrat în legătură cu comitetele formate la București, la Iași, la Graz, la Pesta, la Paris, la Lipsca, la Liege și s-au pornit agitațiuni prin presă și prin întruniri. Ideea a fost primită cu însuflețire și, în scurt timp, comitetul din Viena a primit peste cinci mii de florini pentru cheltuielile serbării și s-a stabilit programul serbării. O urnă de argint avea să fie așezată drept prinos pe mormântul Marelui și Sfântului Erou național. Femeile din București și cele din Cernăuți aveau să aducă la Putna câte un epitaf în fir pe catifea, iar fiecare deputațiune câte un steag cu inscripțiuni votive. În numele Otleniei s-a comandat un prapor, cu portretul Marelui Erou. S-au plănuit un portic festiv și arcuri de triumf. Cu această ocazie s-a hotărât punerea la cale a unui congres general al studenților români de pretutindeni. Asistând dimineața la cursuri, între lecțiuni, Eminescu și Slavici discutau chestiunile ce urmau a fi rezolvate la congres. Căutau să-și dea seama de neajunsurile prezentului, de cauzele lor și de ceea ce trebuie făcut pentru înălțarea lor. Din discuții, s-a ajuns la constatarea, că desfășurarea vieții sociale are loc cu necesitate organică, iar timpurile viitoare sunt cuprinse în prezent ca pădurea în ghindă; deci zadarnice sunt silințele celor ce voiesc să se întample, ceea ce nu este în firea lucrurilor. Căutau să se dumească asupra modului cum trebuie să se desfășoare lucrurile în viața poporului român. Gândind la neastâmpăr și ideile pe care Emi-

(Continuare în pag. a 6-a)

1 Colorian Al., Viața lui M. Eminescu, în Poezii de M. Eminescu, ed. a III-a, București, 1946, p. 13, 21.

2 Călinescu G., Viața lui Mihai Eminescu, București, 1966, p. 132—133.

3 Slavici Ioan, Amintiri — Eminescu, Creangă, ..., București, 1924, p. 16—19.

4 Călinescu G., op. cit., p. 136, 138, 154.

Prof. PETRU DUMITREȘA

Maica Domnului — Maica Vieții

(Urmare din pag. 1)

„Toate tainele tale sunt minunate Născătoare de Dumnezeu”, rostește un tropar din imnografia bisericească adresându-se Maicii Domnului. Și într-adevăr taină a fost venirea sa în lume din dreptul Ioachim și Ana, taină a fost și intrarea ei în Biserica Domnului, taină a fost intrarea Mântuitorului Hristos la Buna Vestire, taină nașterea sa cea mai presus de fire și tot taină și plecarea sa din lumea aceasta către Fiul său preaiubit.

Troparul Adormirii pune în evidență faptul că Fecioara Maria, cea care „întru naștere fecioria a păzit”, prin adormirea ei „cea fără de moarte”, „lumea nu a părăsit”, ci a rămas pe mai departe rugătoare pentru noi și pentru lume, întărindu-ne și mai mult în dragostea către Dumnezeu și către semenii și înlesnindu-ne și nouă să trecem „de pe pământ la cer”. Prin trecerea ei dincolo Sfânta Fecioară se mută la viața ca una ce a fost prin excelență „Maica Vieții”, și care născându-l pe Hristos a deschis tuturor „ușa împărăției lui Dumnezeu”, de aceea pe drept cuvânt Imnul acatist îi acordă epitetul de „Chefa împărăției lui Hristos”.

Dacă prin neascultarea de Dumnezeu a strămoșei noastre Eva, a intrat păcatul în lume și prin păcat moartea, prin ascultarea Sf. Fecioare Maria, la Buna Vestire, când a consimțit să devină Maica Izbăvitorului (Luca 1, 38), a venit în lume iertarea, Viața cea nouă și adevărată, fericită și veșnică. De aceea Sf. Părinți o numesc pe Maria „A doua Evă”, mama celor vii renașcuți prin „apă și prin Duh” în împărăția lui Dumnezeu.

De la peșera umilă a Bellemului și până la Crucea de pe Dealul Căpâlnii, Sfânta Fecioară Maria L-a însoțit pe Fiul ei pe toate drumurile Țării Sfinte, luând parte la toate durerile și bucuriile oamenilor, începând cu prima minune a Fiului ei, făcută de altfel la rugămintea ei, la nunta din Cana Galileii, când apa a fost prefăcută în vin.

Cu acest prilej Sf. Fecioară Maria a rostit cuvintele simbol adresate celor ce slujeau atunci și peste veacuri tuturor creștinilor: „Faceți tot ce vă va spune El”. Acesta este Testamentul Maicii Domnului pe care ni l-a lăsat nouă, să ascultăm de Fiul Său și să împlinim Voia Lui ca să dobândim mântuirea, scopul vieții noastre pe pământ.

În timpul Răstignirii Mântuitorului, prin inima Maicii Domnului a trecut sabia durerii, după cum proorocise bătrânul Simeon cu prilejul prezentării la Templu (Luca 2, 35). Văzând-o lângă cruce, Mântuitorul a încredințat-o purtării de grijă a Sf. Ioan Evanghelistului (Ioan 19, 26—27), deoarece dânsa nu avea pe nimeni mai apropiat să o sprijine și să o ajute în viață.

Cuvintele prin care Iisus o încredințează ucenicului său iubit: „Fiule, iată mama ta” și „Iată fiul tău”, se pot înțelege și în chip duhovnicesc că toți creștinii, fii ai Bisericii, suntem Fiii duhovnicesți ai Maicii Domnului, iar Maica Domnului este aceea care ne ocrotește și ne buștește — ca o mamă cu rugăciunile Sale.

Plină de bucurie a fost inima Sf. Fecioare în Ziua Invierii Fiului lui Dumnezeu prin care Acesta a biruit moartea, apoi la Înălțarea Lui la cer și la Pogorârea Sf. Duh în ziua Cincizecimii.

De atunci Maica Domnului a rămas în mijlocul credincioșilor și al apostolilor „petrecând în post și rugăciune” în mijlocul lor (Fapte 1, 14), fiind precinstită de toți, căci vedeau în chipul ei chipul Mântuitorului Hristos.

Sf. Fecioară Maria s-a mutat la cele veșnice în satul Ghetsimani, lângă Ierusalim.

Tradiția Bisericii spune că Apostolii au fost aduși în jurul sicriului ei în chip minunat, iar Fiul Său i-a primit sfântul său suflet în lăcașurile pline de lumină ale sfinților, ca una care a fost împărăteasă a Cerurilor și Maică a Bisericii. Cu mare cinste i-a fost îngropat trupul său în mormântul dinainte pregătit, înconjurat de apostoli și de credincioși, plânsă de toți și învăluită în lumină cerească.

„Apostolii, de la margini adunându-vă în satul Ghetsimani, îngroapă trupul meu, iar Tu, Fiul Meu, primește Duhul meu”, rostește Fecioara prin glasul imnografului creștin.

Mari și minunate sunt binefacerile și darurile Sf. Fecioare Maria, pentru toți aceia care, așa cum e tradiția milenară a Bisericii, „o cinstește, se închină ei și o cheamă într-ajutor, prin sfinte rugăciuni”.

Dacă pe pământ ea a fost Maica Domnului, în cer ea este Maica noastră „grabnic ajutoare”, iar din Maica Durerilor pe pământ a devenit „Maica Mângâierilor în veci pentru „tot sufletul cel necăjit și intristat”.

Biserica creștină i-a acordat un cult de supraverenare, concretizat în ridicarea de biserică în numele ei, în rugăciuni de o frumusețe negrăită și de Sărbători închinare ei în cursul anului bisericesc. Icoana ei cu pruncul Iisus în brațe împodobește pretutindeni Sfintele Biserici și Altare și fiecare casă de creștin.

La Praznicul Adormirii Maicii Domnului, cea care s-a mutat din moarte la viață și de pe pământ la cer, să ne plecăm genuinchii înaintea Sfintei ei icoane și să o rugăm pe cea care este „mai cinstită decât heruvimii și mai preamărită fără de asemănare decât serafimii” să ne apere de uneltirile oamenilor răi dându-ne cea nouă celor ce o cinșim viață pașnică, mântuire și toate darurile cerești ale Fiului Său.

Mărturiile uitate despre unul din întemeietorii Bisericii unite, cardinalul Leopold Kollonich

(1)

Istoricii, aproape în unanimitate, atribuie cardinalului și primatului Ungariei, Leopold Kollonich, un rol decisiv în realizarea uniunii din Transilvania, afirmând că fără aportul acestui cardinal, unirea unei părți a românilor ardeleni cu Biserica Romei ar fi fost mai greu de înlăpuit, deoarece el a fost cel care a împletit în Transilvania interesele Bisericii Catolice cu politica de stat a Curții din Viena, dând astfel uniunii un nou impuls. Toate lucrările istorice privind realizarea „unirii” din anii 1698—1701 se ocupă pe larg de protecția acordată de cardinalul Kollonich înfăptuirii acesteia. Dar viața lui Leopold Kollonich până în anul 1698 este puțin cunoscută. Istoricul unit Gheorghe Barițiu, în lucrarea sa *Părți alese din Istoria Transilvaniei pre două sute de ani în urmă*, vol. I, Sibiu, 1889, p. 18—20 a prezentat doar unele date din biografia prelatului maghiar, însă și acestea într-un mod incomplet, încercând, prin jumătăți de adevăruri, să ascundă numeroase aspecte negative din viața și activitatea profesorului uniunii, Leopold Kollonich.

Acesta s-a născut în anul 1631 în localitatea Komarom (aflată atunci la granița dintre Regatul Ungar și Imperiul Otoman; azi la granița dintre Ungaria și Slovacia). Tatăl său, Ernst Kollonich, deținea funcția de comandant al cetății din localitate. Născut protestant, el s-a convertit în anul 1621 la catolicism. În anul 1637 a fost ridicat de către Habsburgii la rangul de Graf. Iar cel de-al șaptelea fiu al său, viitorul prelat Leopold Kollonich, a fost botezat de însuși primatul de atunci al Ungariei, Petru Pázmán, fapt care arată importanța pe care o deținea familia Kollonich în conducerea militară a Ungariei habsburgice.

Ernst Kollonich a murit în anul 1638, astfel că Leopold a rămas orfan la vârsta de șapte ani. După ce a împlinit 14 ani, a fost trimis la Curtea imperială de la Viena, unde s-a bucurat de deosebită protecție a împăratului Ferdinand III. A intrat ca aprod în serviciul fiului acestuia, Ferdinand IV și, în același timp, a urmat cursurile gimnaziului iezuit din Viena.

În anul 1650 a fost primit în Ordinul cavalerilor ioașiți. Un an mai târziu a participat la luptele pentru apărarea cetății Candia (din Creta), asediată de turci. În anul 1655 Kollonich a fost ridicat la rangul de „castelan de Malta”, iar în 1656 i-a fost acordată comanda cetăților Mailberg (din Austria) și Eger (din Boemia).

Însă zece ani mai târziu, în 1666, Leopold Kollonich a părăsit cariera militară, fiind numit de tânărul împărat Leopold I episcop de Nitra (localitate aflată azi în Slovacia). În acest moment, Kollonich era doar laic, neavând nici măcar studii teologice. De aceea, la câteva săptămâni după numirea sa ca episcop, a plecat la Viena, unde a urmat, timp de doi ani, cursurile Facultății de Teologie. Abia în primăvara anului 1668 a fost hirotonit preot și episcop. Totuși, a rămas până la sfârșitul vieții sale membru al ordinului Cavalerilor ioașiți. Doi ani mai târziu, în 1670, a fost mutat într-o eparhie austriacă, la Wiener Neustadt, un orașel la aproximativ 50 km sud de Viena, unde se afla o reședință de vară a Habsburgilor. Kollonich a avut ocazia să se apropie mai mult de persoana împăratului, devenind unul dintre cei mai importanți consilieri ai săi. În această calitate, întreaga sa viață și-a dedicat-o slujirii intereselor de stat ale Curții din Viena, cât și întăririi și consolidării Bisericii Catolice în detrimentul celorlalte confesiuni din Imperiul Habsburgic, utilizând, în acest scop, toate mijloacele, indiferent de aspectele morale. Astfel, precum se va vedea în continuare, întreaga viață a lui Leopold Kollonich a fost aceea a unui carierist fără scrupule.

O neașteptată ocazie prin care a putut să dovedească împăratului Leopold I loialitatea sa, s-a ivit odată cu alungarea evreilor din Viena. În noaptea de 13 februarie 1668, printr-un accident, o aripă a palatului imperial a luat foc, dar incendiul a fost stins repede, iar aripa distrusă a putut fi reconstituită până în anul 1672. Întâmplarea a fost folosită de către locuitorii Vienei ca ocazie pentru a-i învinovăți pe evrei de cele întâmplate și a cere alungarea lor din oraș. Cu aprobarea împăratului, cei 1400 de evrei din Viena au fost expulzați din Austria în vara anului 1670, iar sinagogile au fost transformate în biserici catolice. Scrierile istorice evreiești îi atribuie lui Leopold Kollonich o mare parte din vina pentru tratamentul la care au fost supuși acești oameni, dat fiind că el a fost cel care a sărit în ajutorul împăratului, când acesta a dorit să justifice acțiunea în fața poporului de rând. Măsura era o adevărată ipocrizie, fiind știut că întreaga masă populară fusese cuprinsă de o irenezită antisemită. Cu toate acestea, episcopul de Wiener Neustadt a ținut în biserică ordinului carmelit din Leopoldsdorf să predice la versetul Fac. 21, 10: „Izgoneste pe roaba aceasta și pe fiul ei”, în care a justificat măsurile anti-evreiești. Printre altele, a reluat vechile acuze (pe baza cărora avuseseră loc în Evul Mediu numeroase progromuri împotriva evreilor) că aceștia săvârșesc fapte de rușine, că trăiesc în incest, că ucid în secret creștinii, că le fură copiii, pe scurt, că s-ar face vinovați de toate nelegiuirile posibile.

În anul 1672 Leopold Kollonich a fost numit de către împărat președinte al Camerei Aulice Ungare, adică ministru de finanțe al Ungariei. A rămas în continuare și episcop de Wiener Neustadt până în anul 1685, însă acest titlu a fost mai mult unul onorific, căci documentele istorice consemnează doar puține vizite ale lui Kollonich în eparhia sa, majoritatea timpului petrecându-l la Viena, alături de împărat și la Bratislava, capitala Ungariei.

Urcarea lui Kollonich pe treptele ierarhiei sociale a fost favorizată în mare parte și de evenimentele politice din Ungaria. În anul 1663 a început un nou război între turci și habsburgii. Armata turcească, condusă de marele vizir Ahmed Köpüli, a fost înfrântă de către generalul austriac Raimond Montecuccoli în bătălia de la Saint Gotthard din 1 august 1664. Cu toate acestea, la 10 august s-a semnat un tratat de pace între austrieci și turcii la Vasvár (Ungaria Inferioară), de avorabil austriecilor, ei cedând turcilor anumite teritorii ungherești. Acest fapt a provocat indignarea conducătorilor politici ai Regatului Ungar care au organizat un complot, intrat în istorie sub numele de *conjurația magnailor*. Complotul a fost descoperit de autoritățile habsburgice, conducătorii lor fiind executați la 30 aprilie 1671 la Wiener Neustadt. În Ungaria a fost instaurat un regim de teroare militară. Au fost impuse noi impozite, cu colectarea cărora a fost însărcinat ministrul de finanțe Leopold Kollonich.

Ministrul de finanțe Leopold Kollonich — promotor al Contrareformei

Convingându-l pe împărat că protestanții au purtat vina cea mare pentru complotul din Ungaria (ceea ce nu corespundea adevărului, deoarece toți conducătorii conjurației au fost catolici), Kollonich a obținut mână liberă ca să transforme acțiunile de pedepsire a răsculaților în adevărate persecuții la adresa protestanților. În noua sa funcție de președinte al Camerei aulice ungare, Kollonich deținea o mai mare autoritate, putând motiva ca acțiunile pe care le-a luat împotriva protestanților erau o datorie pe care era nevoit să o ia în calitate de responsabil pentru finanțele Ungariei.

Începutul poliției anti-protestante lusesse făcut încă la 1 februarie 1672, când primatul Szelepcsenty a cerut preoților de la catedrala protestantă din Bratislava (construită de ei între anii 1636—1638) să o predea catolicilor, pe motivul că terenul pe care se afla ar aparține regelui Ungariei. Protestanții au refuzat să predea cheile și au alcătuit o comisie care a plecat în audiență la împăratul Leopold. Când membrii acestei comisii au fost arestați de armata habsburgică, în Bratislava s-a iscat o revoltă populară. Atunci autoritățile au împânzit orașul cu armată, convocându-i pe toți cetățenii protestanți din localitate la un proces extraordinar în orașul Trnava. Acest proces (primul dintre o serie de mai multe procese religioase) s-a desfășurat între 27 mai — 13 iunie 1672. Toți cetățenii protestanți din Bratislava, împreună cu alte 400 persoane de rând, au fost condamnați la moarte și la confiscarea averii. Au fost însă grațiați în schimbul plății unei amenzi considerabile, încasate de Leopold Kollonich la 3 septembrie 1672.

În timpul în care protestanții din Bratislava se aflau în închisoarea din Trnava, Kollonich le-a ocupat bisericile. La 18 iulie a cerut predarea cheilor de la catedrala luterană. Fiindu-i refuzate, a poruncit celor 400 soldați care îl însoțeau, să deschidă porțile cu forța. După ce acestea au fost deschise, unul din predicatorii, într-o ultimă încercare de a-l opri pe Kollonich, i-a spus că s-ar fi pregătit un atentat împotriva sa, anume că în subsolul bisericii s-ar afla depozii-

tată o mare cantitate de praf de pușcă, iar la intrarea lui Kollonich în biserică, aceasta va sări în aer. Episcopul-ministru de finanțe l-a luat pe predicator de mână și l-a tras după el în catedrală, spunându-i „Vino! Tot voi lua eu biserică. Dacă praf de pușcă va sări în aer, eu voi găsi calea spre cer, iar tu spre iad” (Joseph Maurer, *Cardinal Leopold Graf Kollonich, Primas von Ungarn*, Innsbruck, 1887, p. 52). La 1 ianuarie 1673 a predat fosta catedrală luterană ordinului iezuit. În cursul aceluiași an, au fost răpedit de la protestanți numeroase alte biserici din întreaga Ungarie, biograful lui Kollonich, Joseph Maurer, spunând că acesta a fost de față în cele mai multe din cazuri.

Dintre cei patru preoți de la catedrala din Bratislava, doar unul dintre ei a urmat cetații de a se prezenta la tribunalul extraordinar de la Trnava. Pe cei trei care nu s-au prezentat, Kollonich i-a arestat și i-a închis în temnița numită „Groapa cu lei”. Maurer spune că episcopul Kollonich s-a îngrijit de bunul trai al celor întemnițați. Însă J.S. Klein, preot din Casovia (Košice — azi în Slovacia), care a tipărit în anul 1789 o lucrare în două volume despre persecutarea protestanților din Ungaria din cea de a doua jumătate a secolului al XVII-lea, (*Nachrichten von den Lebensumständen evangelischer Prediger in Ungarn*), spune că episcopul s-ar fi adresat unuia dintre

(Continuare în pag. a 7-a)

PAUL BRUSANOWKI

...Iar pe alții Dumnezeu i-a pus învățători...

(1 Corinteni 12, 23)

Sunt unele morți care dincolo de a lăsa un gol în cotidian neaduc adevărată dimensiune a celui care tocmai a plecat dintre noi. Este cazul celei care a fost, dar ce zic a fost, care este roaba lui Dumnezeu Eugenia Stroia, Doamna de Pedagogie.

Cine știa că este născută în Avrig la 18 aprilie 1931 și că tinerețea — marcată de lipsuri — și-a petrecut-o ca studentă a Facultății de Psihologie-Pedagogie din Cluj? Cine știa, dintre noi, studenții ei teologi, că mâna a ceea ce de femeie, mereu iscoditoare și mereu tainică, a fost pentru mulți ani (zece) cea care a dăruit unor copii ce păreau fără speranță (surdo-muți), darul cel mai de preț, vorbitul și auzitul prin „tentaculele” iubiții umane, ridicate la rang de experiență de zi cu zi? Cine știa că cea care ne încânta, dincolo de curs, cu „arderea” ei pentru idealul pedagogic fusese directoare a Liceului — pe atunci — Pedagogic din Sibiu și că dincolo de o funcție seacă, administrativă, deținea una sacră, de „Amma”, a tuturor tinerelor ce porneau în viața de dascăl? Lumini arzând de dragoste într-o lume în care exacerba ura și nespiritualul.

Cine bănuia însă că prezența ei între noi, oameni ai Altarului și ai Catedrei, se va sfârși atât de brusc și de tristă pentru fiecare dintre cei care am urmat-o nu din teama notelor ci din dragostea de a fi cu una dintre cele mai sensibile SUPRAVIEȚUITOARE a zberetii pentru formarea omului ca om.

A plecat în miez de vacanță de vară. Ca să nu ne tulbure și ca să se odihnească un pic de muncă și de gândul ei. Cu smerenia cu care a trăit.

O să ne lipsească chipul lui Nicolae Mărgineanu, sobru și distinct, cunoscut de Doamna la București, la un curs postuniversitar. Sau Blaga cel supărat pe D.D. Roșca, atât de dragul profesor, că acesta din urmă, spirit mai puțin academic în discurs, atrăgea mai mulți studenți la cursurile lui... Imaginea care ne va lipsi

însă va fi aceea a Domnului Noica, isihastrul Păltinișului, fața de care Doamna de Pedagogie avea o filiație spirituală de excepție.

Ne vor mai vorbi și alții de Comenius și Pestalozzi, de Jean Piaget sau de Freud, de Spiru Haret și Onisifor Ghibu. Dar le va fi greu s-o facă. De nu vom zări lumina din ochii Doamnei de Pedagogie vom ști că dragostea lor e departe de a ei. Și că cei enumerați și alții ei ei sunt doar nume cuprinse într-o fișă de bibliotecă. De bibliografie și nu de biografie.

Smerită și săritoare în toată vremea. De un bun gust intelectual desăvârșit modelul Doamnei de Pedagogie va fi greu de atins. Dar el rămâne ca o icoană în galeria celor pe care Dumnezeu i-a dăruit Neamului și Bisericii spre slava Sa și salvarea din întunericul necunoștinței a sutelor de mii de copii care așteaptă pe Domnul Hristos pe băncile școlii cu ochii largi deschiși a cunoaștere. Și a dragoste.

Într-o oarecare măsură, în ochii tuturor copiilor ce-i vom crește întru Hristos vom pune un strop și din dragostea și inteligența acestei mame duhovnicești.

Poate că acum șade în cercul celor pe care i-a stimat, între marii Pedagogiei și ai spiritului uman. Le va fi spunând însă despre cum se poate dăruia Hristos pruncilor români la sfârșit de veac XX. Și ei, știind că Pedagogia este și artă și ucenicie și mucenicie se vor bucura că în urma Doamnei noastre de Pedagogie am rămas fiecare dintre noi iconari ai chipului lui Hristos în conștiința copiilor ce ni i-a hărăzit Dumnezeu în Școala românească.

Vine toamna și ne va cuprinde un dor adevărat de Doamna de Pedagogie. În toate victoriile noastre vor fi însă și victoriile ei.

Dumnezeu s-o ierte! Dumnezeu s-o odihnească!

Pr. Asist. Univ. CONSTANTIN NECULA

Ismaeliteanul care a aflat calea

Salah Mahdi este un irakian căruia poezia îi colindă sufletul așa cum sângele ne umblă prin trup.

Vine dintr-o țară asiatică paradoxală, cu o zestre spirituală veche și fabuloasă. Poporul său își caută calea spre normalitate, așa cum și Salah și-o dorește atât de mult.

Dar Salah este și el în felul lui un paradox. Născut în sânul unui popor musulman, s-a format ca intelectual în România, unde trăiește de peste douăzeci de ani, unde a studiat dreptul și filologia. Cunoscând bine limba și tradițiile poporului român, a tradus în arabă Lucașăru, Miorița și Surusul Hiroșimei, care au apărut în Yemen.

Tot în română a publicat și un superb volum de versuri intitulat *Căderea stelelor în Babilon*. Cel mai mult l-a impresionat însă credința noastră ortodoxă în care consideră că Dumnezeu

locuiește deplin. Gândul priticlit de mai multă vreme a devenit realitate; omul nu s-a opus ci a dat curs voinței divine primind Botezul întru Hristos după toată rânduiala ortodoxă. Faptul acesta unic în felul lui, al încreștinării unui musulman, s-a petrecut în capela Penitenciarului Satu Mare în sfânta zi de Duminică, 13 septembrie. Au fost învredniciți să săvârșescă această Taină pr. Alexandru Tincu, protopopul Sătmăruului, starețul Gherontie de la mănăstirea Măruș și pr. Nicolae Stoia, de la Penitenciarul Satu Mare.

A fost ziua în care Salah a murit, a murit pentru a lăsa să se nască Ion, căci acesta a dorit să-și fie noul nume, și noua identitate. Nădăjduim ca de acum încolo, nou-născutul întru Hristos, frațele nostru Ion să slujească Logosului cu harul încredințat lui de Dumnezeu.

Pr. N.S.

Pe apă ca pe uscat

Minunea umblării lui Iisus pe mare o relatează doar trei dintre evangheliști: Matei 14, 22—34, Marcu 6, 45—52 și Ioan 6, 16—21, iar dintre ei doar Matei amintește episodul cu Petru.

Nu vom insista asupra faptului că Iisus a umblat pe apă ca pe uscat, ci vom spune doar că fiind Dumnezeu, nimic nu-l era cu neputință, și, prin urmare, întâmplarea respectivă se înscrie într-o perfectă normalitate a divinului.

Cum să ne explicăm însă faptul că Petru a fost și el în stare să umble pe apă, cel puțin până la un moment dat? Dacă în ceea ce-l privește pe Iisus întâmplarea își are logica ei, nu același lucru îl putem afirma în cazul lui Petru, pentru că dacă privim lucrul respectiv din perspectiva strictă a omeneșului, un atare fapt ne apare de neconștient. Și totuși, ceea ce omenește ne apare drept irealizabil, s-a petrecut și cu omul Petru.

Suntem tentați să spunem că totul a fost posibil întru cât Iisus se afla acolo, și deci minunea era posibilă. Însă aceasta a durat doar puțină vreme, căci de la un moment dat încolo, ca și cum s-ar fi trezit brusc dintr-o misterioasă vrajă Petru începe să se scufunde, ceea ce ne face să deducem că adevărată cauză care a făcut posibilă umblarea lui Petru pe mare n-a fost atât prezența lui Iisus, cât credința lui în Iisus, deoarece din momentul în care începe să se îndoiască, începe eșecul.

Petru cel asaltat de valuri se îndoiește nu pentru că ceea ce se întâmpla în preajmă l-ar fi putut învinge, ci pentru că furtuna d'în afară a năvălit în sufletul lui. Angoasa și moartea care planau în preajmă se mută în sufletul lui și din acel moment începe drama. Dramă din care doar Iisus îl mai poate izbăvi. Și îl izbăvește, dar îl și muștră. Nu cu asprime „Puțin credinciosule, pentru ce te-ai îndoii?”, după care luându-l de mână îl smulge din ghearele morții, din furtună, peste care revărsând seninătatea Sa lăuntrică, o liniștește.

Îndoiala lui Petru vine și dintr-o anumită slăbiciune a firii omenești, pentru că fiind fivare cum suntem, robi ai precarității și determinismelor de tot felul, acestea ne împiedică să ajungem prea ușor la credința deplină. O dreaptă cunoaștere a lucrurilor ne va arăta de altfel că până să devină certitudine și liniște, credința este o luptă aprigă cu îndoiala, care nu este nicidecum o lipsă a credinței, dimpotrivă poate însemna chiar contrariul, anume că suntem în căutare, pentru că finalmente credința nu este ceva static, ci o permanentă confruntare și luptă cu necunoscutul.

Privind astfel lucrurile, înseamnă că avem posibilitatea să ne smulgem și să trecem dincolo de marginile cărora le suntem supuși. Se spune că credința poate face minuni iar afirmația poate fi perfect adevărată, dacă respectăm însă ierarhia și mai ales logica lucrurilor. Minunile le săvârșește Dumnezeu, dar nu în pofida voinței noastre sau în afara implicării noastre. Să ne aducem aminte că toți cei care veneau la Hristos, erau în prealabil întrebați dacă cred că El poate face aceasta, iar minunile se săvârșeau într-o directă proporționalitate cu credința acelor.

Există în Sf. Scriptură câteva cazuri în care ni se amintește chiar de un anumit „eșec” al lui Hristos, deci cazuri în care săvârșirea minunilor n-a fost posibilă. Afându-se în patria Sa, Hristos „n-a făcut acolo nici o minune, din pricina necredinței lor” (Mt. 13, 58). Marcu este și mai tranșant, scriind că „n-a putut face acolo nici o minune, decât că și-a pus mâinile pe câțiva bolnavi și i-a vindecat, și se mira de necredința lor” (Mc. 6, 5—6).

Departee de a indica un așa-numit „eșec”, sau o „neputință” a lui Dumnezeu, exemplele respective ne relevă faptul că minunile nu sunt niște simple acte pe care Dumnezeu le săvârșește în pofida voinței noastre, ci ele se întemeiază tocmai pe credința noastră, pe disponibilitatea noastră, de a ne deschide și a ne face accesibili lui Dumnezeu. Din această perspectivă putem vorbi de o „neputință” a lui Dumnezeu, care în esența ei nu este altceva decât respectul lui Dumnezeu față de libertatea umană. Nu spunea, oare, Sf. Vasile cel Mare, că „Dumnezeu cel atotputernic se face neatotputernic în fața libertății noastre?”.

Un alt aspect care rezultă din minunile săvârșite de Iisus, este și acela că ele n-au fost niște acte antilogice, în sensul că prin

ele s-ar fi anulat sau încălcat legile creației, pe care Dumnezeu însuși le-a rânduit, ci prin ele s-au îndreptat doar niște carențe apărute ulterior. Dincolo de aspectul lor miraculos și inexplicabil, minunile n-au fost altceva decât acte de restaurare a ființei pervertite de păcat, deci acte de revenire la normalitate, și deși ele se operează cu mijloace din afara lumii noastre, scăpând puterii noastre de înțelegere, prin efectele lor ele se înscriu perfect în normalitatea lumii acesteia.

Dacă acceptăm că astfel de acte miraculoase se înscriu, prin finalitatea lor, în normalitatea lumii noastre, fără să putem explica cum s-au săvârșit, nu același lucru îl putem afirma despre faptul că Petru a fost capabil, chiar dacă pentru puțin timp, să umble pe apă. Din contră, faptul respectiv ne contrazicează profund, pentru că aparent el nu se mai încadrează în nici un fel în așa-zisa „normalitate” a lumii noastre. Suntem dispuși să acceptăm finalmente că un orb din naștere care și-a recăpătat vederea într-un mod inexplicabil, nu este ceva care trece dincolo de această „normalitate”, dar ne apare absolut de neimaginat ca cineva să poată umbla pe apă.

Așa s-ar părea că se prezintă lucrurile privite dintr-o perspectivă imediată, dar dacă vom încerca să pătrundem în profunzimea lor, vom constata că ele sunt cu mult mai complicate decât le percepem noi. Cât cunoașterea despre lumea înconjurătoare în care ne este dat să petrecem zi de zi, pentru că la o scrutare mai atentă, vom constata că în preajma noastră se întâmplă o serie înfinită de lucruri și fenomene miraculoase și inexplicabile. Faptul că nu le observăm, nu face decât să indice o anumită cecitate din partea noastră. Însă ele există, fac parte din universul nostru, se petrec clipă de clipă sub ochii noștri, fără să le percepem întotdeauna. Știința se străduiește să ni le apropie, să ni le facă cunoscute, fără să ni le poată însă și explica. Mi-aduc aminte că acum câțiva ani, un om de știință român a scris o carte intitulată „Inteligența materiei” în care prezenta doar câteva dintre nenumerabilele fapte și fenomene din lumea înconjurătoare care demonstreu că dincolo de aparenta sa opacitate și imobilitate, lumea minerală este una miraculoasă, care își are o „inteligență” inexplicabilă, în virtutea căreia se compune și recompune într-un mod foarte armonios.

Aceeași „inteligență” o constată și în privința regnului vegetal sau a celui animal. Rețin din cartea respectivă doar un singur exemplu. Un savant american a luat o cultură de ciuperci, a împărțit-o în două, așezând fiecare cultură rezultată, sub câte un clopot de sticlă, perfect izolate între ele. A înfestat apoi una dintre culturi cu virusi. După un anumit timp a recoltat probe de la cultura înfestată, constatând că aceasta își crease anticorpii necesari pentru a putea lupta împotriva virusilor. Dar nu în aceasta constă senzaționalul, ci în faptul că luând probe și de la cultura neinfestată, a constatat că și aceasta — deși era absolut exclusiv posibilă — de a se fi putut contamina —, își crease anticorpii respectivi. Concluzia era una uluitoare: cele două culturi „comunicaseră” între ele, prima „avertizând-o” și pe cea de a doua despre pericol.

Iată doar un fapt greu de explicat din universul în care trăim zi de zi, și care aparține unui regn inferior, celui vegetal. Ce să spunem însă despre propria noastră existență, despre propria noastră ființă, pentru că la urma urmei nu suntem, pentru noi înșine, decât niște necunoscuți. Părintele D. Stăniloae spunea că nu suntem decât taine, dar taine adâncite în taina înfinită a lui Dumnezeu, „omul fiind o ființă tainică cu rădăcinile înfipite în niște adâncimi spirituale care nu se poate ști până unde merg. Din această cauză omul nu poate fi niciodată complet cunoscut, rămânând mereu un mare mister. Profunzimea abisală ne-o descoperim doar atunci când ne deschidem în profunzimea înfinită a lui Dumnezeu în care subzistăm” (în Filocalia, vol. 6, p. 72, nota 59 la Sf. Simeon Nouul Teolog).

Cu siguranță cunoașterea doar foarte puțin despre noi înșine. Există oameni care dispun de facultăți cu totul deosebite, foarte greu de explicat. Același autor, de cartea căruia aminteam mai sus, relatează cazul unei persoane care, printr-o concentrare maximă a privirii, putea să topească o bară de fier de o măsurime considerabilă, depășind cu mult rezul-

(Continuare în pag. a 7-a)

Preot NICOLAE STOIA.

Istoric și arhitectură

A încerca să transpun în cuvinte întreaga istorie a unui așezământ religios, reprezintă, înainte de toate, o încercare temerară, pentru că ești pus în fața unei întregi istorii ce duc cu ea multe de mărturie, scrise sau nu.

Biserica română din Ierusalim s-a născut din răvna creștinilor români, care au purtat în afara hotarelor țării credința părinților noștri. Ea desfășoară aici o înțelegătoare activitate: este reprezentanța oficială a Patriarhiei Române pe lângă Patriarhia de Ierusalim și Palestina, este centru monahal și are misiunea de asistență religioasă pentru românii așezați în Țara Sfântă și pentru pelerinii ce o vizitează an de an.

Cu toate că are o istorie relativ nouă, la început de secol XX, documentele care o atestă sunt păstrate, după mărturia actualului Superior, Arhimandritul Ieronim Crețu, în arhivele Patriarhiei Române, neexistând la Ierusalim nici o mărturie demnă de luat în considerare. Această lipsă sau neglijență duce la fel de fel de păreri, mai mult sau mai puțin întemeiate, despre originea și rolul acestei biserici în cetatea Ierusalimului.

Singura lucrare mai concretă care face referire la Biserica Română din Ierusalim este cea a Prea Sfințitului Irineu Pop, fost superior al acestei biserici timp de aproape doi ani. Sfinția sa, în cartea „Așezăminte românești de la Ierusalim și Iordan”, redă, în limita documentelor de care a putut dispune, istoria așezământului, cu frumoase completări ce fac pe cititor să înțeleagă ochiul fin al eruditului monah. Deși multe date au primit locurile sfinte încă din secolul al XVI-lea de la voievozi, ierarhi sau pelerini, Biserica Ortodoxă Română nu avea în Țara Sfântă nici o biserică în care să se înalte rugăciuni și slujbe în graiul credincioșilor ei. Sfârșitul secolului al XIX-lea este piatra de început când s-a pus problema înființării unor așezăminte românești la care un loc de frunte îl ocupa cel de la Ierusalim, capitala spirituală a creștinilor, a evreilor și a musulmanilor deopotrivă.

Profesorul Teodor Burada este renumit om de cultură ce a depus eforturi admirabile în acest scop înțelegând importanța localului nu numai ca loc de rugăciune ci și ca loc de întâlnire și comuniune a credincioșilor români. Ideea s-a născut în anul 1906 după vizita profesorului Burada la Ierusalim, unde „făcu cunoștință cu mai mulți preoți și călugări români din România, precum și cu un număr de români ce locuiesc acolo” iar aceștia, „i-au arătat cu jale și cu suflul amar că toate națiunile creștine au biserici și chilii pentru închinători, dar românii nu au”.

Profesorul înainteașă memoriile forurile oficiale, propunând zidirea unor biserici românești la Ierusalim. La 3 octombrie 1906 „pelerinul” moldovean a autentificat la Tribunalul din Iași actul de „constituire în comitet” în baza cărui a obținut de la Sfântul Sinod aprobarea de adunare a banilor prin colectă publică în vederea cumpărării terenului viitoare biserici. În 1908 s-a închiriat la Ierusalim o casă ce servea ca paraclis românesc iar la 21 martie 1912 s-a însemnat locul pentru a pune temelii acestui lăcaș sfânt, de mult dorit de români. O fotografie îl înfățișează pe Teodor Burada cu lopata în mână încadrat de ierodiaconul Savie Popa de la Mănăstirea Neamț și Fotie Oprea, preot originar din Dobrogea. Aceasta se găsește azi în arhivele primăriei din Ierusalim cu o parte din documentele de atestare a lăcașului. Din păcate construcția nu a avansat așa cum se preconizase, fapt care l-a determinat pe președintele să cedeze Casei Bisericii întreaga arhivă a așezământului predându-i toate lucrările.

În anul 1914, un al doilea comitet de inițiativă în frunte cu Regina Elisabeta, având printre membri pe arhitectul Nicolae Ghica-Budești, Teodor Burada și arhimandritul Dionisie — Starețul Mănăstirii Sinaia — au început lucrările cu dorința de a construi chiar în apropierea Sfântului Mormânt lăcaș de închinare pentru români. Comisia a plecat la Ierusalim pentru a obține hotărârea sinodală a Patriarhiei Apostolice, și pentru a studia problema la fața locului. Profesorul Dragomir Demetrescu și arhimandritul Dionisie au prezentat Patriarhului Damian epistola Mitropolitului Primat Konon. La 28 aprilie 1914 Sfântul Sinod al Bisericii Ierusalimului a aprobat în unanimitate zidirea Bisericii Române, patriarhal oferindu-se să sfințească locul. Inșuși guvernatorul afirma: „Noi ne bucurăm de venirea românilor aici. Noi saluăm cu entuziasm ridicarea unui așezământ bisericesc a românilor aici, că suntem prieteni”.

român a subventionat construcția cu 200.000 lei în speranța că încheie lucrările în 1916. Totuși, războiul a împiedicat finalizarea construcției la termenul fixat.

În anul 1927, Patriarhul Miron Cristea (1925—1939), a făcut o vizită Patriarhiei Ierusalimului cu care prilej a cunoscut și sfințele locuri din Palestina. Atunci s-a hotărât construirea și a unei biserici la marginea râului Iordan, pe lângă cea de la Ierusalim.

Pentru întocmirea planurilor celor două biserici Patriarhia Română a trimis la Ierusalim în anul 1933 pe arhitectul Ionescu Berechet, iar lucrările au fost încredințate, prin concurs, arhitectului arab Anton Baramchi din Ierusalim. Punerea pietrei fundamentale s-a făcut pentru ambele biserici la 28 martie 1935, de o delegație bisericească venită cu prilejul sărbătorilor Sfințelor Paști, în frunte cu Episcopul Lucian Triteanu al Romanului și delegat personal al Patriarhului Miron, Episcopul Cosma al Dunării de Jos și Episcopul Gheronție al Tomisului. Evenimentul a fost marcat de prezența la Locurile Sfinte a unui număr impresionant de 150 de pelerini care au participat și ei la întregul ceremonial, mai ales la Sfânta Inviere.

Începute în anul 1935 lucrările bisericii și ale Căminului românesc din Ierusalim s-au terminat în 1938. Suma de circa 7 milioane lei, la care s-a urcat prețul lucrărilor al ambelor biserici, a fost alocată de statul român și Patriarhia Română, la care s-au adăugat și contribuțiile multor credincioși români.

În urma evenimentelor petrecute în Europa și Orientul Apropiat, începând cu anul 1940, Patriarhia Română a întrerupt vechile legături cu Bisericele de aici, pe care le administrase doar de patru ani. Începând cu anul 1963 s-au reluat lucrările de îmbunătățire și reparare a Bisericii Române. Atunci, lucrările de reparație, a celor două turnuri, au fost făcute sub îndrumarea fiului lui Antony Baramchi, pe nume Gheorghe. Astfel a fost pictată biserica, catapeteasma a fost complet recondiționată cu piese sculptate și icoane executate în atelierele patriarhiei alături de stră-nile, candelabru și uși de la intrare. Lucrările de restaurare, conduse de Arhimandritul Lucian Florea, au fost terminate în anul 1975. Sfințirea bisericii s-a făcut la 28 mai 1975 de către o delegație a Bisericii Ortodoxe Române condusă de Prea Fericitul Patriarh Justinian Marina ce răspunde în acest fel, vizitei făcute de Patriarhul Benedict al Ierusalimului în anul 1968. Biserica poartă hramul Sfântului Mare Mucenic Gheorghe și a fost sfințită în cadrul sfintei liturghii săvârșite de I.P.S. Teoctist, Mitropolitul Olteniei, actualul Patriarh și de P.S. Episcop Vasile Coman al Oradiei iar din partea Patriarhiei Ierusalimului de I.P.S. Stefanos, Mitropolit de Gaza.

La sfârșitul anului 1989, în incinta sfântului așezământ s-a organizat o mică colecție de obiecte tradiționale românești prin strădania superiorului de atunci Irineu Pop, azi episcop, și a profesorului Victor Simion din București. Colecția, care însuma multe obiecte rare, a fost mutată, parțial, după 1992, într-unul din saloanele de primire, holul de la intrarea oficială fiind azi împodobit cu frumoase picturi, în tehnica tempera, ce înfățișează pantheonul sfinților români canonizați de Biserica noastră în 1950 și 1992.

De-a lungul vremii, mulțimea evenimentelor și a oamenilor au schimbat, puțin câte puțin înfățișarea Așezământului împodobindu-l sau răfacându-i o parte din frumusețile pierdute. Așa se explică faptul că fiecare superior ce a stat o vreme la Ierusalim și-a lăsat numele încrustat nu numai pe „răbojul” atâtor documente ci și pe zidurile Așezământului sau în inimile celor ce au avut fericirea să-l cunoască. Ultimele „retusuri” picturale s-au numit: trapeza, în care micul cin monahal își satisface nevoia zilnică de hrană și bibliotecă, punct de cultură și spiritualizare prin lecturarea unor cărți duhovnicești. Ele au fost realizate în vremea arhimandritului Ieronim Crețu, actualul superior.

Biserica din Ierusalim, ca de altfel întregul complex românesc ce servește ca reprezentant al Patriarhiei Române la Ierusalim, este amplasată în partea de nord-vest a vechii cetăți, în cartierul „Mea-Șearim” în traducere „Cartierul celor o sută de porți”. Pășind pragul acestei ctitorii românești, care se adaugă multor ctitorii făcute de înaintașii noștri peste hotarele țării, te izbește forma de cetate închisă, a întregului complex, în care este amplasat și catoliconul. De fapt el e închis, în mijlocul complexului, amintind, la scară mai mică și într-o formă dilerită, de mănăstirile domnești ce-și au biserica înscrisă între ziduri, înconjurând-o. Că-

lătorind prin Țara Sfântă, pelerinul poate întâlni această formă de biserică tipică pentru creștinii de aici fie că sunt arabi, greci sau români. Chiar în Ierusalim, într-unul din cartierele arabe mărginașe, pe drumul dintre Ierusalim și Ierihon se poate vedea o Biserică creștină construită după modelul celei românești. Se poate vorbi, în acest context, de o arhitectură tipică pentru bisericele de aici influențate nu numai de stil cât mai ales de condițiile sociale.

La Ierusalim, catoliconul este fixat în interiorul așezământului ca o parte componentă delimitată doar de zidurile chililor. Planul este dreptunghiular și simplu, fără abside laterale, și delimitează un spațiu interior destul de mic față de nevoile actuale, asemănător celui din vechile paraclice voievodale, de la mănăstirile sau curțile domnești.

Pentru a înțelege contextul acestui tip arhitectural în Cetatea Ierusalimului trebuie să spunem că sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea a adus renașterea nu numai a stilului național în arhitectura civilă, prin arhitecți ca Ion Mincu, ci și a celui bizantino-românesc în arhitectura noastră bisericească, datorită arhitecților și istoricilor de artă grupați în jurul fostei „comisiuni a monumentelor istorice” (Nicolae Iorga, Gheorghe Cerchez, N. Ghica-Budești). Sub conducerea lor se ridică din temelii sau din ruine și se restaurează în formele lor originale monumente de preț ale vechii noastre arte bisericești ca: Sfântul Nicolae din Curtea de Argeș, Mihai Vodă și Curtea Veche din București, o mare parte din bisericele moldovenesti ale lui Ștefan și multe altele. În același timp sub îndrumarea unor arhitecți ca Petre Antonescu, Nicolae Ionescu-Berechet și a altora se clădesc biserici catedrale și parohiale monumentale, care revin la formele clasice bizantine sau reproduc monumentele cele mai izbutite ale stilului național munteșesc brâncovenesc ori moldovenesc.

În acest context reformativ și renașcentist se încadrează și construcția bisericii românești de la Ierusalim. Împlinind ostilitatea construcției cu odihna picturii, arhitectura întregii biserici este inspirată din cele mai reprezentative realizări ale epocii brâncovenesti prin imprumutarea coloanelor cu capitelluri și sculpturilor în piatră care se pot vedea mai ales în partea frontală a bisericii. Cele două turle — cupola și clopotnița — care se înalță deasupra Căminului, predominant în întreg ansamblul înscrisu-l în rândul celorlalte lăcașuri de rugăciune aflate în preajma vechii cetăți și a Sfântului Mormânt.

Pentru a arăta profunzimea simbioză a elementelor brâncovenesti cu cele moldovenesti, în anul 1965 pictorii Gheorghe Popescu și Niculina Dona din București au pictat interiorul capelei cu o pictură în registrele celebrilor mănăstiri moldovenesti, cu multe scene încadrate în spații restrânse. Aceste picturi sunt deosebit de expresive și unice în regiune.

La Mănăstirea Sfântul Gheorghe din pustiu Hozeva, acolo unde se află moaștele celui mai recent sfânt român, Sfântul Ioan Iacob se pot observa în al doilea paraclis, scene încadrate asemănător cu cele din biserica română. Nu putem conchiziunea, din lipsă de documente, că paraclisul românesc preia vreo influență de la această mănăstire, totuși, facem această precizare că s-ar putea să nu le fi fost necunoscută pictura acestei mănăstiri pictorilor care au împodobit capela românească. Pictura executată în tehnica „fresco” este înnobilită adesea cu foită de aur, întâlnită în majoritatea bisericilor din Ierusalim, iar întreg ansamblul pictural te face să te gândești la o adevărată Capelă Sixtină orientală. Chiar un album de ediție franceză, ce prezintă frumusețile bisericilor creștine din Țara Sfântă, amintește capela română sub denumirea de „Capelă Orientală”.

Cupola Pantocratorului, pandantivul, arcele mari, pereții de nord și de sud cuprind reprezentări inspirate din ciclul hristologic — al vieții și patimilor lui Iisus — redată, în mare parte pe un fond albăstrui verzui, sau mai bine spus un verde voievodal, scenele de pe pereții laterali ai bisericii, ca de altfel și în altar, sunt încadrate asemenea celor de la bisericele moldovenesti, prin chenare de un roșu cărămiziu (vezi Mănăstirea Cura Humorului din Moldova).

Respectând canoanele artei bizantine, pictorii au adăugat aici și cea notă de somptuoșitate pe care o regăsim în numeroasele ctitorii brâncovenesti. Pe de o parte costume ornate cu ample motive decorative, sugerând grelele catifele venețiene, pe de altă parte chenare ample cu un rol pur decorativ, dominând în deosebit motivul palmei stilizate, așa cum

se întâlnesc în ctitoriile brâncovenesti amintite.

De remarcat că în friza interioară în care sunt reprezentați martirii, mucenicii și părinți ai bisericii, pictorii au introdus o serie de personaje din ambianța vieții ortodoxe românești. Este vorba de Sfântul Ioan de la Suceava, Cuviosul Nicodim, ctitorul Tismani, Sfântul Dimitrie Basarabov, redați aici tocmai pentru a sublinia o dată în plus apartenența acestui lăcaș la tradiția ortodoxiei românești. Pentru a întări parca această dorință, pictorii o înveșmăntează pe împărăteasa Elena într-un costum inspirat din cel popular (o frumoasă ie cu mânecile brodate, amintind aici de reprezentarea Domniței Ruxandra din pictura de la Curtea de Argeș a zugrăvului Dobromir din vremea lui Neagoe Basarab), în timp ce Sfânta Filoftea poartă un veritabil costum țărănesc cu ie și fotă. Tot potrivit unei vechi tradiții, pe perețele vestic, în dreapta intrării, este reprezentat ctitorul — Patriarhul Iustinian — care a încununat opera începând de doi înaintași ai săi, patriarhii Miron Cristea și Nicodim Munteanu.

De aceeași bună tradiție sunt legate și celelalte elemente ale interiorului. Iconostasul, spre exemplu, este bogat împodobit cu motive decorative vegetale care ne amintesc de strălucitele exemplare aflate la Mănăstirile Hurezu, Govora, la Biserica Doamnei din București, la Mănăstirea Sinaia sau la Biserica Sfântul Nicolae din Scheii Brașovului. Vreji, frunze și flori dispuse după complicate și rafinate trasee, colonete în lăsață, tradiționala reprezentare a arborelui lui Iesei, toate realizate în relief adânc, pentru a capta lumina și umbrele, amintesc prin motivele decorative folosite și prin modul de execuție, de aceeași strălucită tradiție a artei brâncovenesti cu influență rococo de un mare efect artistic.

Icoanele din cele trei registre ale iconostasului (al apostolilor, al prăznicarelor și icoanelor împărătești) contribuie și ele, prin coloritul viu și fondul aurit, la redarea unei imagini unice. În anul 1995—1996 iconostasul a fost repletit de monahul Nicolae de la Curtea de Argeș. Icoanele iconostasului sunt pictate, în original, de pictorul Ioan Keber. Pentru a păstra linia impusă de iconostas, stranele laterale sunt realizate și ele în atelierele mănăstirești. Întrând în capela ele lasă impresia unui coridor ce te poartă spre lumina învierii din sfântul altar. Vitraliile altarului și ele de construcție recentă aduc o luminozitate ce impune prin simplitate și suplete.

Holul de la intrarea principală, a devenit astăzi pronaos, prin pictarea lui de către pictorii Liviu Dumbravă și Dumitru Pascari în anul 1994, superior fiind atunci episcopul de astăzi Ioan Selejan. Deși pictat în tehnica tempera și fără vigoarea de exprimare a capelei pronaosului, acesta aduce în prim plan sfinții români. Îi găsim aici pe sfinții martiri și mărturisitori Constantin Brâncoveanu cu fiii și sfințitul Iacobe, Ștefan cel Mare, Sfântul Cuvios Antonie de la Izrael Vâlcea, Sfântul Ierarh Ghelasio de la Râmnic, Sfântul Ierarh Leontie de la Rădăuți, Antim Ivireanul și mulți alții.

Iar pentru a reda o imagine completă, pe perețele de apus al iconostasului, acolo unde de obicei se află ușa de ieșire din biserică, găsim pictat conturul României întregite, cu toate provinciile aflate sub ocupație și azi: Basarabia, Bucovina și Cadrilaterul, peste care tronează imaginea Sfintei Fecioare Maria cu Pruncul în brațe, binecuvântând țara peste care este ocrotitoare. Sugestive sunt și versurile eminesciene ce dau întregii imagini ideea de forță:

Ce-ți doresc eu tie
Dulce Românie,
Țara mea de glorie,
Țara mea de dor,
Brațele nervoase
Arma de țarie,
La trecu-ți mare
Mare viitor.

Deși are o istorie relativ recentă, Biserica Română din Ierusalim rămâne punctul de întâlnire a spiritualității românești într-un spațiu dincolo de timp și luminează prin întreaga prezență nevoia duhovnicească a celor ce se simt legați de neamul lor prin credință.

Programul iconografic

Pictura bisericilor ortodoxe nu este doar un simplu mijloc de decorare a locașurilor sfinte pentru încântarea ochilor și satisfacerea simțului estetic al privitorilor, ci constituie o întreagă „teologie în imagini” pentru a cărei corectă înțelegere sunt necesare cunoștințe de dogmă creștină, de Sfânta Scriptură, de exegeză, de cult și istorie bisericească.

Biserica Română

„Picturile dau glas monumentelor. Ele cristalizează idei, simțiri și viață, reprezintă documente și izvoare de istorie... Iconografia ne introduce în lumea de artă a trecutului nostru”.

Bisericele ortodoxe nu sunt pictate la întâmplare ci după o anumită rânduială. Există un sistem sau tipic iconografic care arată pictorilor bisericești ce fel de scene se pot picta în fiecare din compartimentele interioare și, după caz, exterioare, în așa fel ca întregul ansamblu unitar și logic să dea imaginea reală a unei teologii ecleziologice.

În ortodoxie icoana are un sens religios profund, ea nu e un simplu obiect de artă. Prin compozițiile lor iconografice pictorii bisericeștilor bizantine caută să traducă vizual cugetarea bisericească, ideile teologice, sentimentele de evlavie ale clericilor și credincioșilor.

După secolul IX, adică în perioada post iconoclastă, s-au pus bazele unei noi ere a artei religioase, care se caracterizează în iconografie prin formarea unui tipic iconografic, mai mult sau mai puțin fix, ce va deveni obligatoriu pentru toți pictorii și ale cărui reguli vor fi înscrise și în erminile sau călăuzele „zugrăvilor bizantini”.

Principiul general sau ideea directoare care stă la baza acestui program iconografic este concepția teologică. Cheia acestei concepții teologice ne-au dat-o marii mistagogi sau exegeți ai cultului ortodox dintre care cei mai semnificativi rămân: Sfântul Maxim Mărturisitorul, teologul de seamă al secolului VII, Sfântul Gherman, Patriarhul Constantinopolului și Arhiepiscopul Simon al Tesalonicului în secolul XV. Distribuirea picturii în ansamblul iconografic este determinată de funcția specială a fiecărei părți a bisericii în cult și trebuie să fie în strânsă legătură cu arhitectura locului. Principiul acesta, care stă la baza programului iconografic a fost formulat de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române astfel: „Cultul ortodox, având semnificație determinată și precisă și răspunzând la un scop bine știut, icoanele și tablourile de pictură în biserică trebuie să ocupe locul anumit spre a fi în armonie cu ideea specială, avută la întocmirea cultului și la alcătuirea planului pentru clădirea bisericii”.

Biserica-lăcaș trebuie să ne dea, în ansamblul ei arhitectonic și pictural, o viziune sau imagine sensibilă a bisericii cerești, a „cerului pe pământ”, cum spunea Sfântul Gherman al Constantinopolului, atât prin arhitectura ei cât mai ales prin modul cum este distribuită pictural pe suprafața pereților ce caută să ne sugereze în chip plastic rânduiala, ierarhia sau ordinea ideală care domnește în acest univers creștin.

În acest context, Biserica Română din Ierusalim se încadrează în planul general al tipicului iconografic prezentând și unele particularități ce nu influențează programul iconografic formulat de Sfântul Sinod. Dacă arhitectura este inspirată din cele mai reprezentative realizări ale epocii brâncovenesti, pictura aduce în ansamblu modelul vestitelor mănăstiri moldovenesti, cu scene multe, încadrate în chenare de un roșu cărămiziu. Deși dă impresia unui ansamblu pictural încercat, bogat în imagini, ele nu lasă senzația de oboseală ci aduc vigoarea expresivă a picturii. Spațiul este folosit la maxim. Influența orientală se întrezărește în minuțiozitatea detaliilor și în bogăția elementelor decorative ale brațelor de pictură ce delimitează scenele. La acesta se adaugă și bogăția variată a vestimentelor, cu grija de a umple fiecare spațiu ce ar putea rămâne nefolosit. Întregul ansamblu adâncit într-un fundal odihnitor „verziu-voievodal”, aduce în suflul privitorului un răgaz de pace și meditație interioară. Puține biserici îi lasă această impresie mai ales în Țara Sfântă. Ca dimensiune interioară biserica română din Ierusalim se aseamănă cu cea pictată de frații Moroșanu la Nazaret: Biserica Izvorului Maicii Domnului. La această expresie de minuțiozitate orientală contribuie, în bună măsură și iconostasul prin cea expresivitate sculpturală și minuțiozitate a detaliilor icoanelor ce se adăncesc în planul general reflectat de sculptură, broderie a artei românești cu influență rococo. Altarul, partea cea mai tainică a lăcașului divin, este locul unde se săvârșește jertfa sfântă a Liturghiei și unde stă numai clerul sau „ceata sfinților slujitori ai tainelor”. Sfințenia și caracterul lui tainic e sporit, în bisericele ortodoxe, de catapeteasmă, care îl ferește de privirile credincioșilor, oprindu-i să pătrundă înăuntru.

Două categorii de scene și personaje sfinte vom găsi ilustrate în iconografia altarului:

1. Scene istorice sau simbolice în legătură cu jertfa sfântă care se săvârșește aici;

2. Figuri de mari ierarhi și clerici, autori de liturghii și diaconi. De fapt toate subiectele care împodobesc bolta și pereții altarului se referă la jertfa liturgică, formând astfel un ansamblu de o mare unitate teologică.

În vechile biserici, pictate înainte de formarea programului iconografic actual, iconografia altarului era dominată de chipul Mântuitorului, care trona în absida altarului cum se vede în unele biserici din Capadocia și Sicilia.

Biserica română din Ierusalim urmează tradiționalul program iconografic al „Erminiei zugrăvilor”. Pe bolta altarului (semicalota absidei) este pictată Maica Domnului ca împărăteasă a cerurilor — Plătitera — adică cea mai înaltă, care tronează la hotarul dintre ierarhia cerească și cea pământescă, ca mijlocitoare între cer și pământ, verigă de legătură între Dumnezeu și oameni. Prezența chipului Maicii Domnului în iconografia altarului se explică și prin faptul că Sfânta Fecioară a stat, după Tradiție, în Sfânta Sfințelor din templu până la vârsta de 12 ani și pentru că a fost numită deseori în iconografia bisericească „rai cuvântător” sau spiritual (Axionul „De tine se bucură”), Sfântul Altar întru chipul Raiului. Este totodată o personificare a bisericii însăși ca mijlocitoare pentru lume. De fapt ce este cu totul deosebit în programul iconografic al altarului Bisericii românești din Ierusalim se transpune într-un adevărat brau de scene din viața Maicii Domnului ce încadrează semicalota absidei. Pe bolta altarului, Sfânta Fecioară este înfățișată stând pe tron ca împărăteasă

(Continuare în pag. a 5-a)

1 Ep. Vicar Irineu Pop, Așezăminte românești de la Ierusalim și Iordan, Ed. Sf. Arhiepiscopii a Vadului, Feleacului și Clujului, 1994, p. 6—7.

2 T. Kollek..., Jerusalem, ville sacre d'humanité, quarante siècles d'existence, Paris, 1968.

3 Vezi Evenimentul, Iași, nr. 214, din 7 noiembrie 1906, după Irineu Pop, Op. cit., p. 51.

4 Ibidem.

5 Vezi Documente, Arhivele Primăriei Ierusalim.

6 Beza Marcu, Urme românești în Răsăritul Ortodox, București, 1935.

7 Vezi Irineu Pop Bistrișeanul, Op. cit., p. 54.

8 Ibidem.

9 Ibidem, p. 55.

10 Prof. Ene Braniște, Liturgia generală, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1992.

11 Ep. Vicar Irineu Pop, Op. cit., p. 57.

12 Ep. Vicar Irineu Pop, Op. cit., p. 60.

13 Cândea Virgil și C. Simionescu, Prezențe culturale românești, vol. I și II, București, 1979—1982.

14 I.D. Ștefănescu, Iconografia artei bizantine și a picturii feudale românești, București, 1973, p. 9.

15 Vezi Dionisie de Furna, Carte de pictură, Editura Meridiane, București, 1979.

16 Vezi Pr. prof. Ene Braniște, Teologia icoanelor, în rev. Studii Teologice, nr. 3—4/1952, pp. 170—202; Paul Evdokimov, L'art de l'icone. Teologie de la beauté, Paris, 1970 și L. Uspenski, La theologie de l'icone dans l'Eglise orthodoxe, Paris, 1970.

17 Vezi Dionisie de Furna, Erminia picturii bizantine, ediție îngrijită de C. Săndulescu — Verina, Timișoara, 1979.

18 Art. VII, al Regulamentului pentru zugrăvirea bisericilor, publicat în rev. B.O.R., octombrie 1912, pp. 703—709.

19 Vezi, Ch. Diehl, Manuel d'art bizantin, vol. I și II, Paris, 1926, Dr. Elie M. Cristea, Iconografia, Sibiu, 1905 și Dr. Sever Mureșanu, Iconografia creștină, București, 1893.

20 Vezi, V. Grecu, Cărți de pictură bisericească bizantină, Cernăuți, 1936, Iconografia. Artă de a zugrăvi templele și icoanele bisericilor, manuscris cu o precu-vântare, descris și annotat de Ghenadie al Râmnicului, București, 1891, Regulamentul..., alcătuit de Sfântul Sinod al B.O.R.

21 Cf. Pr. prof. Ene Braniște, Op. cit., p. 452.

22 I.D. Ștefănescu, L'Évolution de la picture religieuse au Bucovina et en Moldavie, depuis 'es origines jusqu'à XIX siècle, Nouvelles Recherches. Etude iconographique, Paris, 1929, p. 81.

(Continuare în pag. a 5-a)

Pr. drd. CRISTIAN MUNTEAN

din Ierusalim

a cerurilor, așa cum a văzut-o mai înainte prorocul David, în versetul pe care preotul îl rostește la slujba de pregătire a darurilor. (Proscomidia): „De față a stătut împărăteasa de-a dreapta Ta, în haină aurită îmbrăcată și prea înfrumusețată”. Întreg fundalul este auriu, Maica Domnului purtând o îmbrăcăminte de culoare roșie având brațele deschise și pruncul Hristos pe genunchi care binecuvintează. În preajma tronului, de-a dreapta Maicii Domnului sunt Sfântul Ierarh Nicolae și Arhanghelul Mihail — puterea lui Dumnezeu — iar de-a stânga Sfântul Ierarh Grigore Teologul și Arhanghelul Gavriil, în veșminte bogat împodobite. Atitudinea de prosternare în fața tronului Sfintei Fecioare este redată prin poziția trupurilor, ușor înclinate și a capetelor ce privesc spre Maica Domnului în semn de milostivire, Sfântul Ierarh Nicolae poartă Biblia, Cuvântul lui Dumnezeu, iar Sfântul Grigore un hrivov pe care este începutul rugăciunii: „Duhule cel Sfânt, carele într-o sfinție Te odihnești, cea ce cu glasul întreit sfânt ești cântat de serafimi, de te-ai pus păstor peste turma de oi”. Sfinții arhangheli mijlocesc alături de sfinții ierarhi pentru ca Maica Domnului să mijlocească și ea, la rândul ei, pe lângă fiul său.

Deasupra Maicii Domnului, trei îngeri veghează liniștea Fecioarei cu Pruncul, ca o adevărată cunună ce exprimă cununa primită de Maica Domnului prin jertfă.

Întreg tabloul se transpune în intervalul a două stări: de odihnă și jertfă, măreția cuminte ce odihnește într-o sfinție. Arhanghelii poartă și ei hrisoave luminate de cuvintele unor rugăciuni. De fapt întreg altarul este dominat de profunde rugăciuni cuprinse pe hrisoavele ce le poartă în mâini sfinții ierarhi. La întreaga bogăție de rugăciuni se adaugă și cele două ce marchează al doilea brâu din arcul absidei altarului pe care începe tamburul cupolei. Nu putem să nu le redăm expresivitatea și frumusețea: „Cu aceste fericele puteri și noi strigăm și zicem Stăpâne, Stăpâne iubitoare de oameni”; „Cel ce blagoslovesți pe cei ce Te binecuvintează Doamne și sfințești pe cei ce nădăduiesc întru Tine”.

Alegerea Sfântului Ierarh Nicolae și a Sfântului Grigore Teologul nu este întâmplătoare. Ea vine să ne arate că smerenia și răvna noastră spre cele bineplăcute lui Dumnezeu sunt condițiile esențiale ale mijlocirii Maicii Domnului pentru noi.

Lipsa de spații ample care să redea scene grandioase face ca organizarea acestora să aibe o deținere originală. Scenele sunt mici, încadrate în chenare ce aduc aminte de frumoasele și migăloasele picturi ale mănăstirilor moldovenești. Este uimitoare această îmbinare de stil arhitectonic brâncovenesc cu stil pictural moldovenesc. Ele împletesc la Ierusalim epopeea întregului neam românesc.

Dacă, în general, erminia picturii prevede, pentru sfântul altar, unele scene care au fost redată și aici, deosebirea, care îi dă un aer cu totul aparte, am considera-o ciclul mariologic, ce lărgeste imaginea Maicii Domnului ca împărăteasă a cerului și ocrotitoare a lumii. Scenele au denumiri sugestive și pline de adânc izvor teologic: „Vălu umbrii, Înțelegerea cea neînțeleasă, Vifor de gânduri” etc.

Ciclul mariologic este completat chiar la baza cupolei cu un rând de ierarhi ai bisericii lui Hristos ce mijlocește de-a pururi pe lângă Maica Domnului către Milostivul Dumnezeu. Dintre ei amintim pe Sfântul Chiril al Ierusalimului, stâlp al catehismului universal prin catehezele sale atât de profunde.

Chiar deasupra iconostasului, pe arcada exterioară a cupolei, sunt trei imagini veterotestamentare ce marchează veșnica purtare de grijă a Sfintei Treimi asupra creației sale și în mod deosebit asupra omului: „Stejarul în Mamvri, Facerea corabiei lui Noe, Arderea Sodomei și a Gomorei”.

Omul atent poate sesiza bogăția de texte care înconjoară pe mulți din ierarhi pictați fie spre baza cupolei fie spre baza absidei. Hrisoavele lor sunt pline de rugăciuni și de învățături de credință ale Bisericii: **Sfântul Haralambie**: „Mulțumim-ți Tăie, împărate nevăzute care prin a Ta nemăsurată înțelepciune...”; **Sfântul Spiridon**: „Încă îți aducem Tăie prea cuvântătoare cea fără de sânge dumnezeiască slujba aceasta”; **Sfântul Vasile cel Mare**: „Păzește foarte frumusețea sufletului că pe aceasta are a o cere Dreptul Judecător”; **Sfântul Gîrgore Dialogul**: „De te-ai pus păstor peste turma de oi cuvântătoare fi drept, smerit, blând...”.

Una din scenele care urmează întocmai „Erminia zugrăvirilor” este numită „Cortul Mărturiei” ce se continuă, pe același nivel, cu o altă scenă „Ospățul mântuirii”, dar, deși poartă nume diferit, este parte integrantă a primei scene.

Cortul Mărturiei sau Tabernacolul este simbolul sau preînchipuirea Sfintei Mese sau a Altarului Leii Noi, la care slujește Hristos însuși prin mâinile și limba preoților slujitori. Scena este inspirată din textul Epistolei către Evrei la Sfântului Pavel, ce ne explică în capitolele IX și X, legătura dintre Vechiul și Noul Testament. Prezența acestei scene în iconografia altarului este de altfel în legătură și cu Maica Domnului, care, în iconografia bisericească a fost adesea numită „cort, tabernacol, sicriu cuvântător” etc.

Tipul iconografic clasic al acestei biserici îl găsim în Biserica Domnească din Curtea de Argeș. Și scena din Biserica Română a Ierusalimului păstrează aceeași idee dar planurile sunt dispuse un pic diferit din cauza particularității absidei altarului ce nu a permis extinderea pe spații largi. Prima scenă înfățișează altarul Cortului Mărturiei sub forma unei mese în interiorul templului iudaic. Acoperitoarea din față a mesei poartă la mijloc chipul Maicii Domnului într-un medallion. Pe masă se văd: sfeșnic cu șapte brațe, chivotul în care se păstrau tablele legii și o amforă cu mană (hrană) a poporului evreu în perioada trecerii prin pustiu spre țara promisă sub formă de pâinișoare. Masa e încadrată în dreapta de Moise, în stânga de Aaron, înfățișați cădând, de aceea, uneori, această scenă poartă numele de „Liturghia lui Aaron”.

Scena a doua „Ospățul mântuirii” continuă prima scenă și înfățișează un sir: cele doisprezece seminții ale lui Israel purtând fiecare pe brațe sau pe umeri daruri și ofrande: amfore uriașe și chivote de aur, îmbrăcați în veșminte strălucitoare.

„Împărțirea Sfinților Apostoli” sau „Cina cea de Taină” sau „Liturghia arhierescă” este o altă scenă influențată de erminie și înfățișează pe Mântuitorul ca Mare Preot sau Arhieru. El slujește în fața Sfintei Mese, așezat sub un baldachin frângând și împărțind apostolilor Trupul Său, fiind asistat de un inger. Scena are ca teme Cina cea de Taină la care Mântuitorul a înființat Sfânta Euharistie iar tema ei a fost luată din comentariul Sfântului Chiril al Alexandriei la Epistola către Evrei, după cum afirmă nărușele profesor Ene Braniste²³. Tema este cunoscută încă din 1481²⁴. Ea se potrivește bisericilor mănăstirești și mai ales catedralelor chiriarihe, în care se slujește în sobor, cu sau fără arhieru. Scenele care încadrează aceste teme ocupă partea de răsărit a ferestrei absidei altarului — iată încă o asemănare cu bisericile moldovenești.

Tot în partea de răsărit sub scena a doua ce-i reprezintă pe Apostoli, putem vedea o scenă care apare mai rar în Sfântul Altar: „Cinstita spălare a picioarelor” și-l înfățișează pe Hristos cu un ștergar în mână iar apostolii stând desculți și nedumeriți de atitudinea învățătorului lor ce le dă cea mai înaltă pildă de smerenie spunându-le: „Cel ce vrea să fie mai mare între voi să fie tuturor slugă”. Zona inferioară a peretelui hemicicului, urmând modelul majorității bisericilor noastre românești, înfățișează un ciclu de ierarhi înveșmântați în odăjdii liturgice purtând în mâini fie hrisoave, cu texte din care am mai amintit, fie Evangheliile — cuvântul lui Dumnezeu. Acest sir de ierarhi este încheiat de doi arhidiaconi. Cel mai popular este Sfântul Arhidiacon Ștefan, întâiul martir creștin, care este zugrăvit și aici; particularitatea reprezentând-o, zicem noi, Sfântul Arhidiacon Lavrentie. Din șirul ierarhilor i-am putea enumera, alături de binecunoscuții dascăli: Ioan Gură de Aur, Vasile cel Mare sau Atanasie al Alexandriei, pe românii Iosif de la Partos sau Calinic de la Cernica, ce întregesc impresionanta panoplie a ierarhilor binecredincioși.

Aprofundând caracterul de jertfă al sfântului altar mai apar două scene veterotestamentare: „Jertfa lui Cain și Abel” și „Jertfa lui Avraam” deschizând perspectiva Vechiului Testament ca legătură cu Noul Testament.

Iconostasul este donat de Patriarhul Elie Miron Cristea în anul 1938 și este repoleit în 1994. Se poate citi o parte din inscripția ce a fost făcută la acea vreme: „... I.P.S. Patriarh al României Dr. Miron Cristea, s-a făcut această tâmplă în atelierul Sf. Mănăstiri Căldărușani de Protosinghelul Ieronim Balinofniu, anul 1938, arhitect Dem. Ionescu. Be-

rechet poleior Dumitru Rădulescu...” El păstrează elementele tradiționale ale Erminiei picturii prin încadrarea registrelor. Se deosebește migala și frumusețea iconaelor ce împodobesc iconostasul și froliegiul aurit al lămpii ce deschide perspectiva măreției cerului pe pământ.

Deasupra noasului bisericii se înalță turla cea mare numită și „Pantocratorul” după figura care constituie elementul principal al Bisericii Ortodoxe, îndeosebi al bisericilor construite în plan de curce greacă, spre această turlă convergând toate liniile arhitectonice și îndreptându-se toate privirile credincioșilor din sfântul lăcaș. Ea reunește, oarecum, într-o unitate arhitectonică, tot interiorul bisericii înalțându-l în sus, spre cer. Cu timpul cupola a fost din ce în ce mai mult înălțată spre cer prin intermediul tamburului cilindric sau prismatic pierzând din mărime, suprafață și micșorându-se din ce în ce mai mult. Ea reprezintă imaginea cerului ce se „boltește” deasupra pământului. Iconografia ei în așezarea pe locuitorii cerului, adică biserica cerească: pe Dumnezeu și sfinții îngeri, curtenii Săi, apoi pe aceia care sunt temeliile bisericii creștine și membrii cei mai de frunte: prorocii, care au prevestit-o și care l-au prevestit pe Hristos, apostolii care au fost colaboratorii Lui în viața pământească și evangheliști care ne-au lăsat în scris viața și învățăturile lui.

În vârful turlei, pe bolta sferică este pictat Pantocratorul, adică chipul lui Dumnezeu Atotțiitorul, de tip oriental: un Hristos cu fața brună, cu ochii negri, barbă neagră, trăsăturile feței fine dar severe, privirea serioasă dar blândă. Faptul că e pictat doar bust, ținând într-o mână Evanghelia iar cu cealaltă binecuvântând, arată prin aceasta că noi nu cunoaștem decât în parte cele ale lui Dumnezeu. Chipul e zugrăvit într-un medallion circular ocultat de un brâu cu culorile tricolorului românesc. Mâna dreaptă cu care binecuvintează este într-o poziție incomodă iar culoarea veșmântului este fondul pe care îl întâlnim pictat în întreaga turlă. Modelul Pantocratorului, din Biserica Română din Ierusalim, poate fi identificat și cu cel din Biserica Învierii a Sfântului Mormânt.

Pereteii tamburului, imediat sub Pantocrator, sunt împărțiți în patru zone orizontale circulare fiecare reprezentând câte o scenă sau chipuri sfinte.

Zona superioară, imediat sub Pantocrator ce ocupă îngerii, serafimii și heruvimii, împărțiți în cele nouă cete tradiționale ale ierarhiei îngerești ca la Pseudo-Dionisie Areopagitul; cetele înconjoară cele două figuri centrale ale tabloului: Maica Domnului și Sfântul Ioan Botezătorul. Zona imediat următoare încadrează, între ferestrele turlei, chipurile sfinților proroci într-o atitudine de mișcare, cu fețele înclinate spre registrul superior, lăsând impresia rugăciunii.

Registrul inferior al tamburului este ocupat de clasică scenă a „Liturghiei cerești” sau „Dumnezeiasca Liturgie” ce reprezintă slujba săvârșită în ceruri de către Mântuitorul nostru, ca mare Arhieru, înconjurat de îngeri, preoți și diaconi. Tema aceasta ilustrează rânduiala Vohodului Mare din Liturgia ortodoxă, adică ieșirea cu cinstitele Daruri care închipuiesc Sfântul Trup și Sânge al Domnului. Ea ilustrează și cortegiul funebru din slujba Prohodului din Vinerea Patimilor.

Mântuitorul e înfățișat de două ori: la stânga și la dreapta Sfintei Mese; de o parte binecuvintează plecarea procesiunii, de cealaltă o primește. Ingeri-diaconi poartă în mâini sau pe capetele lor discul acoperit cu văl brodat. Ingeri-preoți îi urmează înveșmântați în patrafire și feloane, ținând în mâini potire acoperite cu văluri brodate. Alți îngeri poartă Sfântul Aer. Toți merg în pas maestuos dând o impresie măreață.

Pandantivii sunt pictați cu cei patru Evangheliști împreună cu simbolurile ce-i reprezintă după viziunea din Apocalipsa Sfântului Ioan Teologul: Matei cu un inger, Marcu cu leul Luca cu vițelul, Ioan cu un vultur. Plasarea Sfinților Evangheliști pe pandantivi simbolizează Biserica lui Hristos ce se sprijină pe Evanghelia Lui. Suprafața de jos a arcurilor (intradosul) este zugrăvit în cele patru laturi ale sale cu scene din Vechiul Testament așa cum am amintit în descrierea Sfântului Altar. Dacă intradosul Sfântului Altar cuprindea scena Filoxeniei, a corabiei lui Noe și cea a distrugerii Sodomei și Gomorei, celelalte reprezentă scene din viața lui Moise care conduce poporul evreu spre Țara Făgăduinței, și din viața lui Isaac, Iosif, Iacov, Prorocul Ilie și împăratul David.

Dintre bisericile monumentale pictate sub influența curentului de revenire la programul bizantin

putem aminti, alături de cea din Ierusalim pe cea din Ghencea (București), pictată de același pictori: Georgehe Popescu ajutat de Nuni Dona²⁵.

Noasul rezervat credincioșilor, reprezintă după concepția exegetilor sfintei Liturghii Biserica pământească, de aceea programul iconografic este foarte variat și contribuie la cunoașterea vieții Mântuitorului Hristos și a istoriei Bisericii creștine.

Specific acestei biserici din Ierusalim este lipsa absidelor laterale ce-i conferă o anume suplete. Totuși, această lipsă este suplinită, oarecum, de pictură, ce urmează programul iconografic prin cele două scene ce domină spațiile absidelor: la nord „Coborârea la Iad” iar la sud „Nașterea Domnului”.

Din lipsă de spațiu și pentru a reda mai multe scene din viața și activitatea mântuitoare a Domnului nostru Iisus Hristos, sub cele două scene mari, de o parte și de alta, sunt redată câte șase scene ce evidențiază misiunea și scopul „Fiului Omului” pe pământ.

Astfel sub „Coborârea la Iad” vom putea vedea scene sugestive amintind de alte momente ce au precedat sau au succedat marelui eveniment al Învierii Domnului: „Rugăciunea din Grădina Ghetzmani”, „Răstignirea Domnului”, „Mironosițele la mormânt”, „Petru și Ioan la mormânt”, „Cina de la Emaus”, „Pipăirea Tomei”.

Tot astfel este însoțită și scena „Nașterii”: „Fuga în Egipt”, „Botezul Domnului”, „Pescuirea minunată”, „Iisus Hristos și samaritanca”, „Sehimbarea la față” sau „Intrarea în Ierusalim”, amintindu-ne, totodată, marile momente din istoria mântuirii. Scenele lasă impresia de migală artistică, de frumusețe cromatică și expresivitate.

Din nevoia de împăcare a lipsei de spațiu cu acest curent de revenire la programul bizantin, au apărut între sfinții ce alcătuiesc baza brăului noasului două scene importante: la nord Sfinții împărați și „Intocmai cu Apostolii” Constantin cel Mare și mama sa Elena ținând în mâinile lor Sfânta Cruce a Mântuitorului Hristos. La sud scena Deisis având în centrul ei pe Mântuitorul Hristos pe tron în veșminte aurite străjuite de Fecioara Maria și Sfântul Ioan Botezătorul ce mijlocește împreună pentru rugăciunile noastre. „Știm că Tatăl e drept, că Fiul e imparțial, dar poate că între dreptatea Tatălui și imparțialitatea Fiului se va interpune, mântuitoare, lacrima Maicii Domnului” avea să comenteze Arhiepiscopul Bartolomeu al Clujului, inspirat, această scenă Deisis. Brăul începe la nord cu Fecioara Maria în brațele maicii sale Ana iar la sud cu dreptul Simeon continuat de alți sfinți în picioare mărșăluind frumusețea bisericii între luptă și biruință. Putem să-i amintim pe cei legați în chip deosebit de țara noastră: Sfânta Mucenică Filoteia de la Argeș, Sfântul Ioan de la Suceava, Sfântul Cuvios Nicodim de la Tismana sau Dimitrie Basarabov. Specifică zonei geografice de unde sunt amintii este vestimentația, care poartă pecetea inconfundabilă a portului național.

Lipsa spațiului face ca scena „Adormirii Maicii Domnului” pe suprafața de jos a cafasului, să fie încadrată de două scene ce aduc în lumină puterea dumnezeiască dincolo de timp și spațiu. Este pictată după modelul construcțiilor ce se văd și azi pe Muntele Sion, în apropierea locului ei de adormire, înconjurată de câțiva apostoli și apropiați ai ei, în cadrul imaginii fiind prezentat Hristos ținând-o în brațe pe Maria copilă înconjurat de îngeri și arătând alegerea ei prea minunată. Podul cafasului o reprezintă pe Maica Domnului în gest de orantă înconjurată de Sfinții: Ioan Damaschin, Cosma, Teofan, Iosif Melodul, Pimen, Ioan Scărarul, Eudochia și Irina.

Expresivitatea și ideea de capelă vohodală este redată de „friza votivă” în care e pictat ctitorul bisericii românești din Ierusalim: patriarhul Iustinian Marina.

Centrul întregului complex pictural din așa numitul pronaos îl constituie, după cum am amintit, harta României Mari având în centru pe Maica Domnului cu pruncul în brațe.

Programul iconografic al Bisericii Române din Ierusalim păstrează tradiția bizantină a secolelor XVIII—XIX prin cunoscutul „curent de revenire” la programul bizantin dând întregului complex o notă de distincție și eleganță.

Viața liturgică și simbolistica lăcașului

Capitolul de față are menirea de a trasa câteva linii fundamentale în înțelegerea expresiei liturgice în care se încadrează întreaga biserică. Departele de prezența un caracter particular al Bisericii Române din Ierusalim

subiectul în cauză, deschide perspectiva cultică în profunzime simbioză cu lăcașul sfânt.

Bisericile ortodoxe de astăzi păstrează neschimbat, indiferent de planul și formele arhitectonice, împărțirea interioară tradițională, a vechilor biserici creștine în cele trei compartimente: altar, naos, și pronaos. Funcția sau înțelesul liturgic a fiecăreia dintre ele, în ansamblul lăcașului de cult, era riguros determinată încă de la început: altarul încăperea cea mai dinăuntru, locul cerului slujitor, naosul locul credincioșilor, anticamera bisericii, locul catehumenilor adică al celor chemați să intre în sânul ei.

La Biserica Română din Ierusalim, rolul pronaosului a fost luat de salonul care adăporea un mic muzeu, înainte de a intra în capela propriu-zisă.

O primă schițare a simbolismului bisericii-lăcaș și a funcției sacre în viața noastră religioasă, o găsim în cuvântarea, plină de avânt poetic, pe care istoricul Eusebiu de Cezareea o ține la sfințirea bisericii construite de episcopul Pauliu din Tyr. Între altele, el este printre primii care afirmă că Biserica „marele temple pe care Cuvântul etern l-a zidit în lume” este făcută după modelul templului celui mai presus de lume, pentru că Părintele Cereș se primească acolo cultul care I se cuvine, și că ea reflectă „frumusețea Ierusalimului cereș, a muntelui Sionului, a cetății lui Dumnezeu care este în cer” unde „cete nenumărate de îngeri și de princi creștini cântă lauda stăpânului lor”²⁶.

Ideile în legătură cu simbolismul Sfântului lăcaș le vor dezvolta mai târziu, marii mistagogi sau tălcuitori ai cultului ortodox, dintre care cei mai de seamă sunt: Sfântul Maxim Mărturisitorul, marele teolog bizantin al secolului VII, Sfântul Gherman Patriarhul Constantinopolului în secolul VIII, Arhiepiscopul Simion al Tesaloniceului și Sfântul Chiril al Ierusalimului.

Desigur, nu sunt singurii care pun în apreciere dimensiunea eclezialogică a Sfintei Biserici.

Biserica este deci locul unde se întâlnește cerul cu pământul, cea scară a lui Iacov ce înlesnește comuniunea divinului cu umanul, pe treptele căruia îngerii și sfinții coboară pe pământ, iar oamenii se urcă la cer, unindu-se într-un singur cor de mărire a lui Dumnezeu. Biserica lăcaș trebuie să ne dea, în ansamblul ei arhitectonic și pictural o viziune sau imagine sensibilă a bisericii cerești, a „cerului pe pământ”, cum zice patriarhul Gherman al Constantinopolului sau cum ni se sugerează într-una din cântările Triodului adresate Maicii Domnului: „În biserica slavei tale stând, în cer ni se pare că stăm, Născătoare de Dumnezeu”²⁷.

Altarul este încăperea interioară dinspre răsărit cea mai sfântă, destinată clericilor slujitori spre săvârșirea Sfintei Liturghii și a Sfințelor Taine ale bisericii lui Dumnezeu. El corespunde Sfintei Sfințelor din locașul de cult al Vechiului Testament, inima întregului edificiu sfânt. Este locul de jertfă și simbolizează Golgota, locul pe care s-a adus o singură dată jertfă sângeroasă Mântuitorului Iisus Hristos.

Sfințenia încăperii altarului provine în primul rând de la faptul că în mijlocul ei se află obiectul cel mai sfânt din întreaga biserică: Sfânta Masă. Pe ea se așează Darurile de Jertfă la slujba Sfintei Liturghii și de aceea ea simbolizează și ieslea și mormântul Mântuitorului și Cina cea de Taină la care Domnul a întemeiat Sfânta Euharistie. Așa le explică și Episcopul Teodor de Andida în Comentariul său liturgic: „Sfânta și dumnezeiasca masă are și înțelesul foisorului de deasupra casei, așternut, este denumită și iesle și se mai cheamă și mormânt al lui Hristos Domnul nostru”²⁸.

Pe sfânta masă stă așezat obiectul cel mai de preț, fără de care nu se poate săvârși nici o sfântă slujbă în sfântul altar, mai ales Sfânta Liturgie. Acesta se numește Antimis și e o bucată de pânză care cuprinde la un colț, cuneta într-un mic buzunar, moaște de sfinți. Antimisul simbolizează mormântul Mântuitorului precum și giulgiul iar lilionul, în care stă învelit antimisul, închipuie nu numai giulgiul ci și mahrama cu care a fost înfășurat capul Domnului la punerea Lui în mormânt.

Iconostasul este denumirea dată aceluși zid despărțitor făcut din cărămidă, lemn, metal, piatră sau marmură, acoperit de icoane, care desparte cele două încăperi principale ale interiorului bisericilor ortodoxe. Denumirea românească de Tâmplă derivă după unii de la grecescul **templu** și latinescul **templum** (loc sfințit), iar după alții de la **templa** (formă din latina

populară, în loc de **tempora** — parte a feței omenești — devenită în română **tâmplă**)²⁹.

Noasul este locul în care stau credincioșii care participă la sfințele slujbe. Denumirea simbolică de naos sau corabie s-a dat acestei încăperi pentru că în vechime ea, fiind partea cea mai mare a bisericii, era considerată ca însăși biserica în care credincioșii se refugiază spre a se salva din furtunile și valurile vieții. Deasupra naosului se înalță de obicei turla cea mare. Ierusalimul cereș arată în chip zidit interacțiunea cerului și al pământului (Apocalipsa 21, 16): „Navă eshatologică, naosul surmontat de forma sferică a cupolei sintetizează unirea cerului și a pământului, măsură și cifră a cerului și a împărăției”³⁰.

Locul pe care-i zidit altarul și e fixat iconostasul se numește solee. La Biserica Română din Ierusalim soleea e foarte aproape de iconostas nelăsând un spațiu real și foarte vizibil. Frumoase sunt cuvintele prin care Patriarhul Sofronie al Ierusalimului descria acest spațiu: „Locul cel mai înalt dinaintea catapetesmei este spre închipuirea fluviului de foc, care desparte pe păcătoși de drepti, după cum spune Sfântul Apostol Pavel: „Fapta fiecăreia focul o va încerca” (I Cor. 3, 15). În naos se oficiază slujbele tainelor și ierurgilor mai importante ca: nunta, maslul, sfințirea apei, tedeum-uri la diverse date și ocazii, înmormântarea clericilor, parastase etc.

A treia încăpere, pronaosul, este încăperea de la intrare unde stăteau la începutul creștinismului catehumenii și penitenții. Ea nu există în Biserica Română din Ierusalim decât într-o formă improvizată. Împărțirea de odinioară în pronaos intern și extern (atrium) nu se mai păstrează din punct de vedere arhitectonic decât la unele biserici moldovenești din secolul XVI și XVII care, în afară de pronaosul propriu-zis (interior) au și un pronaos exterior închis având intrarea prin latura de nord ori cea de sud (Voroneț, Putna, Sucevița).

Particularitatea așezământului românesc este susținută de poziționarea „cafesului”, estrada înălțată a corului. Ea este construită în naosul capelei, deși este nefolosită având doar un rol decorativ.

Viața liturgică îmbină aici tipicul bisericilor de enorie cu tipicul călugăresc. Având necesități administrative programul de rugăciune cuprinde două părți ale zilei: dimineața și seara la care se mai adaugă zilele de sărbătoare. În fiecare sâmbătă și duminică se face sfânta liturgie pentru mulțimea de muncitori români care au venit aici pentru o viață mai bună. Numărul maicilor care îngrijesc bunul mers al așezământului este relativ mic, față de nevoile actuale, fiecare având roluri precise. Sunt conduse de un preot călugăr cu rang de arhimandrit ce întreține legăturile oficiale ale Patriarhiei Române cu Patriarhia Ierusalimului și cu celelalte Biserici și Reprezentanți. Desigur nu este cazul să mai amintim ce semnificație cuprinde un astfel de lăcaș în ansamblul locurilor sfinte din Israel. Această firavă „prezență liturgică” la Ierusalim aduce Patriarhiei Române, nu doar un prestigiu de prezență ci și o recunoaștere a forței liturgice a unui popor ce și-a căutat prin credință mântuirea.

A vizita azi Așezământul românesc de la Ierusalim înseamnă, înainte de toate a te îmbogați spiritual descoperind rodnicia unii palme de pământ românesc în pustiu devastator a modernității care ne subjugă.

23 Vezi Ene Braniste, cap. **Pictura bisericească din Liturgia generală**, p. 457.

24 Vezi broderiile de la Putna și Salonic.

25 Vezi I.D. Ștefănescu, **Monumente de artă religioasă din București**, în rev. Glăsur Bisericii, nr. 3/1957, p. 171 apud Ene Braniste, **Liturgia generală**, Editura Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., București, 1992, p. 479.

26 Eusebiu, **Isoria bisericii**, traducere românească de Iosif Gheorghian, București, 1896, p. 319.

27 P. Evdochimov, **L'ortodoxie**, p. 216.

28 Teodor de Andida, **Comentar liturgic**, traducere de I.G. Bulat în rev. B.O.R., nr. 3—4/1971, pp. 300—322.

29 S. Salaville, **Liturgies Orientales, Notions generales. Elements principaux**, Paris 1932, p. 103 (crede că grecescul **templu** poate fi o derivație de la **temno** (a tăia), arătând o separație între altar și naos ori chiar între clerici și credincioși).

30 P. Evdochimov, **L'art de l'icone. Teologie de la beauté**, Paris, 1970, p. 125.

Linieștea, cadru pentru exersarea vocației monahului

Orice acțiune, ca să fie de bună calitate, presupune o retragere din lumea zgomotelor, a tulburărilor de tot felul; o interiorizare, o conștiință trează, care să-și stimuleze atenția pentru a se concentra spre scopul propus. Cu atât mai mult atunci când creștinul vrea să-și închide câteva momente din zi sau din noapte pentru suflet.

Chiar Iisus Hristos recomandă retragerea la loc liniștit, atenționându-ne când voim să ne rugăm zicând: „Tu însăși când te rogi, intră în camera ta și închizând ușa, roagă-te Tatălui tău, care este în ascuns” (Matei VI, 6), conștienți fiind că suntem în fața lui Dumnezeu, în orice timp și în orice loc.

„Exemplul vieții” este cel mai bun mijloc în materie de educație, cu o puternică influență, pe care ni-l dă Mântuitorul, retrăgându-se la loc de liniște. O liniște perfectă, care înalță sufletul spre sferele cereștii, pe care ne-o oferă din plin muntele. „Iar după ce a dat drumul muntelui, S-a suit în munte, ca să se roage deosebi” (Matei XIV, 23).

Liniștea, nu numai cea exterioară, ci mai ales cea interioară, îndeosebi, cu tine însuși, cu Dumnezeu și cu cei din cercul de muncă, studiu și de rugăciune, o recomandă Sfinții Părinți: „Inchide trupului ușa chiliei și cuvântului ușa limbii, iar duhului rău ușa dinlăuntru” (Filocalia IX, pag. 382).

Sfântul Isaac Sirul (sec. VII) un mare iubitor al liniștii, ne învață: „De iubești pocăința, iubește și liniștea; căci în afară de liniște, nu se desăvârșește pocăința”. Și mai adaugă: „Liniștea omoară simțirile cele din afară și trezește pe cele dinlăuntru” și iarăși: „Faptele bune și ostenteliile dăruiesc sufletului nepătimirea și aduc odihnă gândurilor, numai când ne vom împărtăși de liniște”. În fine precizează că: „Cei ce au pătruns în zona liniștii, se află la un loc cu îngerii, uniți prin liniște și prin tăcere și de aceea nimic nu-i atrage în afară, nimic nu-i tulbură pe ei”. Subliniind importanța deosebită ce o dă liniștea, spune: „Nu este cu puțință să-și supună cineva simțirile sale sub stăpânirea sufletului în afara liniștii” (Filocalia X, pag. 193, 435, 439 și 473). Sfântul Ioan Scăraru (578—649) alt mare dascăl al liniștii, care a trăit 40 ani în pustiiul Thola din Muntele Sinai, arătând că de gingașă este lucrarea celor ce se liniștesc, zice: „Un fir de păr mic tulbură ochiul și o mică grijă pierde liniștea” (Filocalia X, pag. 392).

Mulți s-au străduit să învețe diferite ramuri ale științei veacului de acum, care sunt necesare neamului omenesc, spre folosul de obște. Prea puținii sunt aceia care au reușit să învețe să-și împace inima și să trăiască în pace cu sufletul lor. Această filozofie duhovnicească au deprins-o prin trăire, cu multă osteneală și îndelungă răbdare, toți aceia care au iubit cu toată inima pe Dumnezeu și din dragoste fără de margini pentru El, s-au lepădat de sine, au părăsit cele din lume și s-au retras în liniștea pustietăților spre a se uni cu Dumnezeu, prin postiri, nelincutate rugăciuni și cugetări sfinte, iar alții chiar în mijlocul lumii au deprins această filozofie duhovnicească, dar nu fără grijă, osteneală și multă luare aminte de sine.

Așa a făcut Maria sora lui Lazăr, în plină pregătire a ospățului, așezată la picioarele lui Iisus Hristos, jos, să asculte cu nesăț cuvintele Lui. Pentru aceasta Domnul a consfințit liniștea zicând: „Maria partea cea bună și-a ales, care nu se va lua de la dansa” (Luca X, 42).

De aceea și monahismul creștin, chiar de la început, a căutat să-și creeze mediul prielnic vocației, retrăgându-se în locuri mai potrivite. Așa au luat ființă primele mari așezări monahale în deșertul Egiptului Inferior: Scete din regiunea Ouady Natrun, unde se află și astăzi 4 mănăstiri copte în funcțiune, zona Nitriei din Delta Nilului la sud de Damahaur și Kellia la sud de canalul Nubariya și rând pe rând, în toate părțile lumii, nu acolo unde sunt pustii, ci acolo unde el are putere lăuntrică de a se înfiripa, deoarece el nu trăiește numai din coaja exterioară a vieții sau din mediul exterior, ci din puterea tainică a vieții lăuntrice.

Indiferent de motivele care au determinat apariția monahismului creștin, nu ținute de unii istorici și dezvoltarea acestuia de-a lungul veacurilor, așa cum îl cunoaștem astăzi, are la bază „retragerea în locuri de liniște, pentru exersarea vocației sale”. Liniștea are darul de a facilita la maximum toate condițiile necesare unei desfășurări a celor două indeletniciri specifice monahului: „rugăciunea și munca”, care duc la omorârea patimilor.

Nu trebuie să se creadă că persecuția i-a dus în pustie, ci dragostea de a sluji lui Dumnezeu, în cea mai perfectă liniște, pe care le-o oferea aceste locuri retrase. Persecuția a grăbit sihăstria, dar nu a creat-o. Nu se poate concepe o comunitate creștină sau mai multe din primele veacuri, fără un nucleu de aceeași. Persecuțiile sângeroase, arderea cărților de cult, distrugerea obiectelor aferente, n-au permis păstrarea unor documente specifice, legate de apariția monahismului creștin.

Scriitorii din epoca apostolică, cum sunt: Sfântul Clement Romanul ucenicul Sfântului Apostol Petru, Sfântul Sfințit Mucenic Policarp al Smirnei, ucenicul Sfântului Apostol și Evanghelist Ioan, Sfântul Justin Martirul și Filosoful, Tertulian (220), Sfântul Ciprian al Cartaginei, Metodiu de Olimp (311), în operele lor amintesc de existența acestuia. Ei nu vorbesc ca despre ceva nou introdus în viața creștină, ci de ceva existent și necontrazis de nimeni, și caută să adâncească o astfel de viață și să-i arate măreția, numindu-i printre altele: „Floarea vieții creștine”. (Asceza creștină, pag. 48).

Așa ne putem explica că, la data „Edictului de la Milan” 313, existau deja mici nuclee de monahi, cunoscuți sub denumirea de: fecioare, celibi, asceti, sihăstri, care se caracterizau prin retragere din tumultul lumii, sau iubitori de liniște. Aceștia erau înzestrați cu vocație. Aceasta presupune o înclinare puternică spre o anumită calificare; a unei predispoziții sufletești. Ea este ascunsă în sufletul fiecărui om, care de multe ori este înăbușită de năzuințele materiale ale vieții. În cazul pozitiv (Fapt. Ap. V, 39), vocația izbucnește din străfundurile sufletului, care se aprinde și cuprinde întreaga ființă omenească și o determină spre eforturi duhovnicești. Depinde și de înclinările omului. Vocația tresaltă la chemarea Proniei Divine ca bucată de metal în fața unui magnet. De fapt este o chemare a Providenței care cunoaște „ascunzăturile inimii” (Ps. 43 v. 23). Spre deosebire de chemarea la apostolie: „Veniți după Mine...”, (Matei IV, 19) sau chemarea obștească: „Veniți la Mine toți...” (Matei XI, 28), chemarea monahului este o inițiativă proprie, supunându-se de bună voie vocației lăuntrice, potrivit recomandării Mântuitorului: „De voiește cineva, să vină după Mine, să se lepede de sine...” (Matei XVI, 24). Așadar temelul vieții monastice este „Stăpânirea de sine”. A-și înăbuși cineva propriile sale patimi ale firii răsvrățite, este un mare lucru. A se lepăda cineva de orice mângâiere începând cu viața casnică și până la cea mai îndepărtată prietenie, este cu adevărat „o jertfă neobșnuită”, care se încununează ca și muccinici, cum ne asigură Sfântul Ciprian al Cartaginei. Deci vocația este elanul vital al binelui, al frumosului și al progresului duhovnicesc, care tinde spre original, așa cum fusese omul plămăuit la început de Dumnezeu.

Din proprie inițiativă, au fost persoane izolate, gata a se jertfi pe sine pentru a ajunge la starea de nepătimire. În felul acesta s-au ridicat oameni excepționali, care au trăit o viață de adevărați „îngeri pământești”. Călătorind pe calea cea strămtă (Matei VII, 14), ei s-au născut mai întotdeauna în primejdie, au crescut în durere și s-au nevoit în nelinchipite suferințe, căci o viață sănăta se capătă prin răbdare a toată defaimarea, durerea și umilința.

Fără lepădarea de sine, nu-i posibilă smerenia și fără de smerenie nu este supunerea ascultării și fără ascultare nu se poate concepe viața monastică, căci „fără ascultare, nimeni nu află altă (cale spre) mântuire” (Filocalia IX, pag. 375).

Asceza este lupta omului cu sine însuși, cu patimile sale, în scopul de a se debarasa de ce este rău. De a se sfinți pe sine într-o virtute care se opun răului, prin efort propriu, care cere „imp”, voință fermă și încredere în Dumnezeu. Deplina lăsarare în voia lui Dumnezeu, este singurul mijloc ce ne duce către pacea și liniștea sufletului. Dă tot pentru tot, nu alege, nu opri nimic pentru tine, dă-te întreg Mie și Mă vei avea... De îndată ce te vei lepăda deplin de tine... dar peste dar se va revărsa în inima ta. (Urmarea lui Hristos, pag. 301—303).

În tot lucrul se cuvine să luăm seama „ce facem și ce zicem”. Să nu judecăm în grabă faptele și vorbele altora și în toate treburile ce nu ne sunt încredințate, să nu ne băgam. Iar Sfântul Apostol Pavel ne recomandă: „Pe cât atâră de voi, trăiți în pace cu toți oamenii” (Romani XII, 28)

care procedează multă liniște și în acest cadru te poți ruga și progresa duhovnicește. Căci Sfântul Ioan Scăraru ne atenționează că: „Atunci vei cunoaște folosul liniștii când — pomenirea lui Iisus se va uni cu răsuflarea ta”, știind din propria sa experiență îndelungată că: „puterea celui ce se liniștește, stă în bogăția și calitatea rugăciunii” (Filocalia IX, pag. 304 și 403).

Desigur că liniștea fie exterioară sau interioară, acest cadru atât de necesar realizării duhovnicești, presupune multă atenție și tact pentru a o menține. De aceea „cei ce iubesc liniștea, nu au atâta nevoie de hrană, cât de răbdare”. (Filocalia IX, pag. 398), deoarece mai ușor se liniștesc greutățile prin răbdare, decât prin lupta de a nu le primi sau de a le ocoti cu orice preț.

În zilele noastre, când liniștea este grav afectată în toate domeniile vieții, o interiorizare în tainița sufletului nostru e mai mult decât necesar. Aici prin eforturi proprii, cu harul lui Dumnezeu, să menținem liniștea și să nu ne tulburăm de vacarmul zgomotelor exterioare. Să ne aplicăm noi înșine metodele ce ne aduc liniștea interioară și să o păzim cu toată gingașia sufletească, să nu o pierdem prin ceva, care să ne mustre conștiința. Chiar Psalmistul David consideră că liniștea pornește din interiorul nostru, când zice: „Și m-am făcut ca un om ce nu aude și nu are în gura lui mustrări” (Ps. 37, v. 14). De aici necesitatea de a ne crea un cadru de liniște pornind de la starea sufletească interioară spre cea exterioară. Print-o ținută fermă cât mai adecvată cu numele de creștin în relațiile cu ceilalți oameni, prin mișcări și vorbe controlate, vom contribui la liniștea noastră și a celor din jur, reușind să realizăm cele duhovnicești cu mult spor.

Ierodiacon TEOFILACT CIOBĂCA

Eminescu și Slavici

(Urmare din pag. a 2-a)

nescu a știut să le transmită și altora, Slavici a ajuns la convingerea că era ceva profetic în acel neastăpăr.

În timp ce se frământau astfel de planuri și idei a izbucnit războiul franco-german și comitetul central a fost nevoit să amâne serbarea până după război. „Iată, cum se pierde un an din viața noastră comună” — a exclamat atunci Eminescu. Pe lângă toate, a mai venit și pierderea sumei de florini a comitetului.⁵

Bărbați de seamă ai timpului: V. Alecsandri, Kogălniceanu, frații Brătianu, Golești, C. A. Rosetti, au încurajat comitetul să stăruie ca serbarea să se țină cu mijloacele de care vor putea să dispună. Serbarea de la Putna s-a ținut, un an mai târziu, la 15/27 august 1871. I s-a cerut lui V. Alecsandri un imn ocazional, iar lui Flechtenmacher și lui Caudella, compozițiune pentru acest imn.

De fapt, guvernul austriac nu i-a împiedecat pe Români de a se strânge la Putna pentru manifestațiile proiectate, era interesat să cultive simpatiile Românilor și nu de a-i jigni, oprind serbarea. Eminescu, moldovean, iar Slavici, ungurean, ambii șaguniți convinși, nu admiteau ca cineva să se îndoiască de aceasta. Cu însuflețire și-au pus amândoi serviciile pe teren: Eminescu în țară, spre a conduce campania prin presă, iar Slavici în Bucovina. Acolo și-a oferit concursul și Silvestru Moraru (viitor mitropolit al Bucovinei), pe atunci membru în consistoriu, precum și zeoșii colegi, Th. Ștefanelli și Vasile Moraru, fiul părintelui Silvestru, cu care s-au deplasat la Putna.

Părintele arhimandrit Arcadie Ciupercovici, egumenul mănăstirii Putna, a fost unul dintre cei mai călduroși sprijinitori și povățuitorul în executarea lucrărilor de pregătire a serbării, spre a putea face față greutăților întâmpinate la fața locului. Demn de apreciere a fost zelumul neobosit, îndelunga răbdare și spiritul de disciplină, atât al seminaristilor din Cernaui, cât și al băieților de la cele două gimnazii din Bucovina, mobilizați la lucru de către comitetul de organizare a serbării.

Mai presus de toate îndoiala, a fost convingerea că Români adunați la mormântul lui Ștefan cel Mare și Sfânt, își vor manifesta în toată libertatea, simțămintele de pietate. Vor preamări împreună numele unuia dintre cei mai mari susținători ai neamului românesc, îmbărbătându-se și întărindu-și astfel credința pentru viitor.⁶

Serbarea a început în ziua de Sf. Maria Mare, printr-o cuvântare a lui Slavici, în fața porticului ridicat în fața mănăstirii, după care s-a format procesiunea spre mănăstire.⁷ S-au vărsat lacrimi de bucurie, când corul a intonat imnul: „Etern, atotputernic, o creator sublim, / Tu dai lumii viață și omului cuvânt. / În tine crede, speră întreaga Românie. / Glorie ție-n ceruri, glorie pe pământ! / Urna votivă a fost așezată la căpătâiul mormântului, pe un pedestal de marmură neagră. Cele două epitafe au fost întinse pe mormânt, iar steagurile aduse de deputații au fost lăuate ca decorațiune la mormânt. Asistenții au înghințat în fața mormântului. Egumenului mănăstirii Putna i-a revenit rolul de a celebra sfințirea urnei și a steagurilor aduse la mormânt. Cuvântarea festivă a fost rostită de A. D. Xenopol, atunci student la Universitatea din Berlin.

Seara, s-a întrunit mult doritul congres al studenților români. Gândul vienezilor era să se aleagă un birou permanent, care să-i convoace pe studenți, ici și colo, spre a-i ține strâns la un loc. Scopul era de a se putea face o întinsă și stăruitoare propagandă, pentru restabilirea unității în viața culturală a poporului român, cultura să fie națională și pretutindeni aceeași. Este de remarcat, că dorul de unitate culturală s-a ivit în toate inimile.⁸

La congres s-a dezbătut programul propagandei culturale al tinerimii române, pentru acționarea prin conferințe publice, prin reviste literare, prin bibliotecă populară, prin ziaristică, prin concert și reprezentări teatrale, păstrând disciplina intelectuală și morală. Așa gândea Eminescu și așa gândeau membrii vienezii care au împărțit vederile lui. La congres s-a încercat să-i dumirească și pe ceilalți membri să adopte acest program.

În virtutea desfășurării firești a lucrurilor, înainte de a se uni politicește, de căpetenie este pregătirea unității sufletești. De fapt, restabilirea unității în viața culturală a Românilor, era un mijloc adecvat, în vederea unirii politice a Românilor într-un singur stat.⁹

5 Slavici I., op. cit., p. 45—46, 48—52.

6 Ibidem, 59—64.

7 Călinescu G., op. cit., p. 157.

8 Slavici I., op. cit., p. 67—69, 80.

9 Ibidem, p. 115—116.

Pelerinaj la Taizé

În perioada 21 august — 2 septembrie 1998, un grup de studenți sibieni (18 de la Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna”, șase de la Facultatea de Medicină, trei de la Facultatea de Inginerie și unul de la Facultatea de Litere), a participat la un pelerinaj în Franța, organizat de Comunitatea de la Taizé, condusă de fratele Roger.

Taizé este o comunitate ecumenică de esență monastică, care primește anual tineri din întreaga lume, dând fiecăruia posibilitatea de a trăi experiența vieții comune cu tineri din alte țări. Cei care vin la Taizé sunt invitați să participe la slujbe și la programul organizat special pentru ei.

Studenții sibieni au avut posibilitatea să opteze între mai multe grupuri: **Izvoarele credinței** — o scurtă introducere biblică a unui frate, urmată de discuții în mici grupuri; **Grupul biblic** — destinat îndeosebi studenților teologi; **Grupul de muncă** — la fel ca și grupul „Izvoarele credinței”, dar cu două ore de muncă; **Grupul de liniște** — propus celor care doresc să petreacă săptămâna în liniște și meditație.

Studenții sibieni au participat la Vecernia și Sfânta Liturghie oficiată de doi preoți din Moldova pe prilejul praznicului Tăierii Capului Sfântului Ioan Botezătorul. În ziua de 24 august ei au fost vizitați de I. P. S. Arhiepiscop Iosif Pop de la Paris, fost student la Facultatea de Teologie din Sibiu, care a rostit un cuvânt de învățătură.

Pe lângă săptămâna petrecută la Taizé, studenții sibieni au vizitat trei capitale europene: Budapesta, Viena, Paris, precum și alte orașe, printre care Nürnberg.

Acest pelerinaj a constituit un prilej binevenit de a comunica cu tineri de alte naționalități și confesiuni.

NADIA IRIDON,
studentă în Teologie, an II

Monahi români cărturari

În mănăstirea athonită Sfântul Pavel

Mănăstirea Sfântul Pavel din Muntele Athos, fondată în a doua jumătate a secolului al X-lea de monahul Pavel Xiropotamitul, a avut relații trainice și permanente cu poporul român.

Încă de la sfârșitul secolului al XV-lea, documentele menționează ajutoare românești acordate acestui sfânt așezământ monastic. Din Țara Românească, sunt atestate cele ale voievozilor Vlad Călugărul și Radu cel Mare, iar din Moldova, ale lui Ștefan cel Mare. Prin ianuarie 1511, egumenul Nicon călătorea pe la curțile voievozilor moldoveani și muntean, colectând bogate danii. Atunci intră în legătură și cu boierii Craiovești, care îi oferă un sprijin de 2000 aspri anual, precum și 100 pentru cheltuielile de drum ale monahilor veniți să ridice suma. Cu ocazia sfințirii Mănăstirii Curtea de Argeș, în anul 1517, voievodul Neagoe Banarab invită oficial, alături de ceilalți preoști athoniți, și pe egumenul de la Sfântul Pavel, iar ulterior, ctitoria Craioveștilor de la Jitianu (Dolj) devine metoc al acestei Mănăstiri.

Ajutoarele românești, către Mănăstirea Sfântul Pavel, nu au fost numai de natură materială, ci și cultural-spirituale. Biblioteca ei păstrează câteva manuscrise prețioase de proveniență românească. Dintre ele, menționăm **Mineul pe luna August** din secolul al XV-lea, **Tetraevanghelul** scris la anul 1560 de Vasile din satul Martiniș, **Liturghierul** din 1612 semnat de arhimandritul Leontie de la Mănăstirea Potoc, precum și **Liturghierul** dăruit în 1640 de mitropolitul Simion Ștefan de Alba Iulia preotului Mihail din Mănăstirea Cătăliu (Ilfov).

De remarcat că, primul așezământ românesc din Muntele Athos, Schitul Lacu — întemeiat în secolul al XVIII-lea de starețul Daniil, ucenicul Sfântului Paisie Velicicovschi — este amplasat pe teritoriul Mănăstirii Sfântul Pavel. Relațiile dintre cele două instituții monahale au fost totdeauna bazate pe principii dragostei creștine. Unii călugări din Schit găseau la bătrânețe, sau în caz de boală, adăpost la Sfântul Pavel, unde erau îngrijiiți în bolnița mănăstirească. Odată cu stabilirea lor acolo, deuceu și cărțile, păstrate astăzi în Biblioteca Mănăstirii, cum sunt renumitele **Antologii muzicale**, totalizând 30 de volume, compuse și transcrise de monahii români de la Schitul Lacu, mari cunosători ai muzicii psaltice, sau aduse din țară.

La începutul secolului al XIX-lea, în Mănăstirea Sfântul Pavel desfășura o intensă activitate culturală un grup de monahi români, în frunte cu viitorul arhimandrit Chiriac Râmnicănean. Dintre ei, cunoaștem pe ieromonahul Ștefan, schimonahul Gheorghe, monahul Antonie și monahul Neofit, venit de la Mănăstirea Neamț.

Ieromonahul Ștefan, un iscusit caligraf, își avea metania în Mănăstirea Tismana, unde scrisese mai multe manuscrise. Astfel, în 1811 copiază un **Miscelaneu de literatură monahală**, iar în 1813, **Pomelnicul Schitului Topolnița**. Închinoviat în Mănăstirea athonită Sfântul Pavel, el transcrie în limba română numeroase lucrări, având conținut ascetic și isihast, cum sunt **Capetele de Calist Patriarh, Cuvânt pentru păstoria duhovnicilor păstori** de mitropolitul Dimitrie al Ros-tovului, **Cuvânt ca să nu osândim pe nimeni**, iar mai vârtos pe **preot, pentru Sfânta Împărțășanie** al egumenului Anastasie de la Muntele Sinai, **Cuvânt pentru împărțășia cu Trupul lui Hristos de Sfântul Ioan Damaschin, Hotărârile și așezămintele starețului Paisie Velicicovschi, Cuvânt pentru Sfânta rugăciune** de Grigorie Sinaitul, **Introducere la cuvintele Sfântului Grigorie Sinaitul** de schimonahul Vasile de la Poiana Mărului, **Intrebări și răspunsuri, Din canoanele Sfântului Vasile cel Mare, Pravila călugărilor și Pagine din Pravila**. Într-un autograf, copistul precizează că: „S-au prescris de mine, în sfântul Munte al Athonului, la sfânta Mănăstire a Sfântului Pavel. Ștefan, smeritul ieromonah”. Reintors la Mănăstirea de metanie, scrie **Viața, Siu,ba și Paracisul Sfântului Nicodim**, în anul 1839, semnând: „Ștefan ieroschimonah și duhovnic”.

O remarcabilă activitate culturală desfășoară ieroschimonahul Chiriac. Născut la Râmnicu

Vâlcea, în anul 1787, era strănepot al marelui schivnic de la Iezerul (Vâlcea), Sfântul Antonie. Învață carte la Mănăstirea Bistrița și Mitropolia din București, apoi se călugărește la Cernica. Reiras în Peștera Sfântului Grigorie Decapollitul (Bistrița), îndeplinește și funcția de schevofilax al Mănăstirii, ocazie potrivită pentru a cerceta hrisoavele și documentele din arhivă. În această perioadă, descoperă **Pomelnicul Schitului Iezerul și Viața Cuviosului Antonie**, despre care se credea că dispărușeră definitiv.

După o bogată experiență monahală și o intensă activitate cărturărească, ieroschimonahul Chiriac pleacă la Muntele Athos, stabilindu-se la Sfântul Pavel. În 1816 era duhovnic și eclesiarh al Mănăstirii, iar în anul următor se încredințează conducerea unei procesiuni cu sfinte moaște prin țară. Când se afla la București, copiază **Prochinatarul Muntele Athos**.

Reintors din procesiune, ieroschimonahul Chiriac este ales egumen al Mănăstirii Sfântul Pavel. În această calitate, transcrie câteva opere de spiritualitate monahală, necesare grupului de monahi români din obștea sa. În 1817 termină **Cuvintele pentru rugăciune** de Sfântul Nil Sinaitul, notând că „s-au prescris după o carte a unui părinte, Neofit, de la Mănăstirea Neamțu”, iar în 1818 termină transcrierea celor **400 Capete** ale lui Talasie Libianul. Într-un autograf, citim că: „S-au isprăvit cu urmare de mult păcătoșii între ieroschimonahi, duhovnicul Chiriac, cathigumerul de la Sfântul Pavel ot sfântul Munte, adică în anul igumeniei mele la acea sfântă Mănăstire, în vremea când se făcea Mănăstirea cea nouă, ostentitor fiind și noi, după putiere”.

Adept al mișcării isihaste, ieroschimonahul Chiriac practică metoda recomandată pentru însușirea Rugăciunii lui Iisus. În acest sens, copiază **Învățătură pentru scurta rugăciune**, despre care spune că, „am urmat-o împreună cu ucenicul meu, Antonie monah, în sfântul Munte, în cathigumenia mia, când am și scris această folositoare carte”. Tot în scopul acestor preocupări, transcrie **Cuvânt pentru iscusirea liniștii** de Calist Tilicide, după un exemplar al schimonahului Gheorghe din sfântul Munte, frate de călugărie cu Iachint de la Robaia.

Monah cărturar, care a unit din tinerețe rugăciunea cu preocupările culturale, ieroschimonahul Chiriac a compus și lucrări originale. Dintre ele, două sunt redactate la Muntele Athos: **Rânduiala cea bună a vieții de sine**, text reprezentativ al Filocaliei românești (Filocalia, 1979, vol. 8, p. 610—617), și **Despre mănăstirile de la Athos și din Țara Românească** pe care le s-mnează: „Arhimandritul Chiriac Râmnicănean”, la 31 octombrie 1818. Menționăm că, meritele sale cărturărești și administrative au fost răsplătite cu rangul de arhimandrit, fiind hirotesit de „Ch’r Grigorie, proin patriarh, în sânta și marea Lavră a Sfântului Athanasie al Athonului”, după cum însuși mărturisește.

Pașionat colecționar de opere patristice, arhimandritul Chiriac procură mai multe manuscrise, aduse ulterior în țară. Dintre ele, unul cuprinde **Capete 100 către călugări**, iar altul **Cuvinte de învățătură** ale Sfântului Efreim Sirul; acesta fusese copiat în anul 1772 la Mănăstirea Secu de Eustatie Popovici din Transilvania. Fiecare manuscris a fost cumpărat „în taleri 20 de la un părinte nemțean”, anume monahul Agaton.

Revenind în țară, arhimandritul Chiriac este numit egumen la Schitul Plăvicieni-Argeș, apoi stareț la Mănăstirea Căluș (Olt). La anul 1828 era în București, la Mănăstirea Antim; apoi s-a retras la metania sa, Mănăstirea Cernica, unde s-a stins din viață, lăsând în urma sa o bogată colecție de manuscrise, dintre care se cunosc un număr de 14, cinci fiind autografe.

Trebuie precizat că, și în alte mănăstiri athonite, numeroși monahi români au desfășurat activități culturale apreciabile, care contribuie la creșterea prestigiului acestor vrednici filii ai Bisericii noastre strămoșești și ai obștei monahale române din Muntele Athos.

Arhim. VENIAMIN MICLE

Traducere și responsabilitate

Avalanșa de titluri din alte literaturi pe care o vedem în ultimii ani tinde să dobândească o tot mai vizibilă relevanță culturală. Avem de-a face cu un fapt cultural pozitiv, în principiu, dar riscând, în același timp, o mulțime de pericole. O tendință regretabilă este a celor care, citind o literatură tradusă, se lasă aserțiți unor tipare prin care ei înșiși ajung să scrie într-o limbă... tradusă.

Limba este un dar divin pentru un popor, căci îi devine un element constitutiv, nu doar indispensabil. Există limbă fără popor (limbile „moarte”), dar nu există popor fără o limbă a sa.

La o lectură mai atentă a momentului Babel, limba este un dar de Sus. Un dar ce dobândește o nouă dimensiune în ziua Cincizecimii, fiind sfințit și transfigurat și apoi împărțit oamenilor de Duhul Sfânt. Apostolul neamurilor așează „tălmăcirea limbilor” între darurile Duhului. Prin traducere, Evanghelia devine eveniment universal. Și, ca într-o particulară epicleză, tălmăcirea dobândește o reală dimensiune liturgică: este lucrare a Duhului Sfânt, aducându-L pe Hristos în viața unui popor.

Încă din antichitate, opera de traducere nu numai împărțea conținutul de conștiință de la un popor la altul, ci reprezenta o lucrare sacră, chiar inspirată. De ajuns să amintim de traducerea Sfintei Scripturi în limba greacă (Septuaginta, sec. III î.Hr.). Iar exemplele pot continua: traducerea Bibliei în limba unui popor a reprezentat dintotdeauna un eveniment unic, providențial, profetic și cultural. Graiul unui popor a devenit „limba Evangheliei”. Limba aceluiași popor s-a „contaminat” de sfințenia mesajului conținut; căci a devenit calea prin care Dumnezeu însuși vorbește unui popor.

Literatura e un eveniment unic pentru persoană, ca și pentru comunitate. Prin limbă, experiența devine „dicibilă”, găsește cale de împărțire. Iar prin traducere, această „împărțire” devine universală. Și conține un mesaj de eliberare din non-experiență, din ne-trăire. Transmițând conținutul de conștiință, devine cale de ieșire din ne-cunoștință. E ca o „coborâre la iad” spre a elibera sufletele în întinerire.

Se știe că prin traducere se pierde o parte din informația din original (unii apreciază la 20%). Fiind însă un dar al Duhului Sfânt, El ajută pe traducător să transmită pe cât posibil mesajul dorit, dătător de mântuire, chiar

dacă este aproape imposibil să redai emoțiile originalului, „parfumul” în care „s-a zis” un „cuvânt”. De aceea, nu doar cel ce face literatură, ci și cel ce traduce are nevoie de „inspirație”. Traducătorul, ca unul ce se angajează într-o astfel de lucrare de importanță mântuitoare pentru cititori, e conștient de insuficiențele sale omenești, fapt pentru care, inevitabil, lasă să răzbată din paginile sale două aspecte sugestive. Întâi, într-un text tradus se resimte o „nostalgie” a originalului. Traducătorul caută să împărtășească cititorilor ceea ce el a simțit citind originalul. Iar în al doilea rând, caută să transmită, cititorilor o „încredere” în el. Parcă ar vrea să spună: „eu am citit originalul și vă garantez că...”

În alte cuvinte, traducătorul devine un garant asupra Duhului (sau duhului) ce l-a asistat la traducere. De aceea, opera de traducere poate avea o dimensiune liturgică, fiind rod al unui dar al Duhului Sfânt. Dar poate fi și o pervăritură a mesajului, o contrafacere aducătoare de moarte (cf. Apoc. 22, 18—19), o operă de demonizare, căci împărtășește un duh nesincru.

Azi, vedem piața românească asaltată de o mulțime de traduceri din alte limbi. În multe cazuri, faptul e pozitiv, căci trecem printr-o perioadă de „recuperare” culturală. Dar adesea apar și pericole. Unul din ele privește o regretabilă aservire culturală, ca rezultat al ispitei copierii de modele și al compilației. Altul ar putea fi un pueril mimetism cultural, manifestat ca tendință de adoptare acritică de conținuturi care nu mereu sunt valori autentice. Apoi, dintr-un bolnăvicios interes pentru ceea ce e... străin — ca și cum „autohton” ar fi echivalent cu „non-valoare” —, se induce o adevărată înstrăinare de propriile valori, un estrangement cultural, cu efecte păgubitoare, de dezrădăcinare din propria cultură.

Evidențierea acestor aspecte ar putea fi un îndemn la o selecție critică a textelor de tradus din alte limbi, ca și pentru o moderare a traducerii în favoarea creației autentice. Și, în același timp, o încercare de sensibilizare a responsabilității majore a celui ce traduce: fidelitatea față de original îi va fi cel mai credincios avocat dinaintea lui Dumnezeu, a propriului popor și a sa însuși.

Ierom. Drd.
IUVENALIE ION IONAȘCU

Mărturii uitate

(Urmare din pag. a 3-a)

preoții închiși, anume lui Christian Pihringer (născut în anul 1641), în felul următor: „Și tu, ticălos mic! Pe tine te voi spânzura”. Judecătorului orașului i-a poruncit chiar ca să-l pregătească pentru spânzurare (vol. I, p. 301). Astfel, episcopul Kollonich aplica și terorizarea psihică a prizonierilor. La 2 august, celor trei preoți li s-a comunicat că au voie să părăsească țările habsburgice.

La 25 septembrie 1673 a început cel de-al doilea proces al predicatorilor protestanți din Ungaria. Au fost convocați la Bratislava clericii și învățătorii evanghelici și reformați din trei comitate din Ungaria superioară. Membrii completului de judecată (din care făcea parte și Leopold Kollonich) i-au îndemnat pe acuzați să treacă la Biserica Romei. Primatul Szelepcsényi le-a promis în schimb convertirii lor la catolicism că vor putea rămâne în Ungaria și că vor primi numeroase avantaje. Kollonich le-a declarat „Și eu vă voi sprijini; eu vă voi da bani și altele din vistieria Măiestății Sale dacă veți ajunge să luați decizia mai bună” (Maurer, op. cit., p. 78—79). Astfel înțelegea episcopul Kollonich să câștige suflete pentru Biserica sa — șantajându-le și cumpărându-le. Pușini au fost cei care au urmat îndemnul înaltelor fețe bisericesti, cei mai mulți, după ce au refuzat târgul, au fost expulzați din Imperiul Habsburgic, găsindu-și refugiu în Germania (cf. Maurer, op. cit.; I. A. Fessler, Die Geschichte der Ungarn, vol. IX, Leipzig, 1825, p. 245).

Însă cel mai vestit proces împotriva protestanților a avut loc la începutul anului 1674. Pentru ziua de 5 martie au fost convocați la Bratislava predicatorii și învățătorii din alte șapte comitate din nordul Ungariei (actuala Slovacie). S-au prezentat mai mult de 300 de persoane, în majoritate clerici (restul s-au sustras de la proces, ascunzându-se fiecare pe unde a putut). Toți au fost acuzați că au participat la conjurația împotriva împăratului. Iar la sfârșit, toți au fost condamnați la moarte și la confiscarea averii dacă nu vor trece la catolicism sau dacă nu se vor arăta de acord să părăsească Imperiul Habsburgic. Mai mult de 150 de persoane au cerut emigrarea. Însă cei care au refuzat convertirea la catolicism sau emigrarea au fost aspru persecutați. Au fost mutați în cele mai crude închisori ale țării, unde, o parte din ei, ca să scape de chinuri, au trecut la catolicism.

Pe cei mai rezistenți, Kollonich, în calitate sa de executor judecătoresc, i-a condamnat să fie vânduți ca sclavi pe galere. Au fost organizate două transporturi. Primul cuprindea 41 de condamnați care au fost duși la Neapole (unde au ajuns abia 30, restul murind pe drum). Aici au fost vânduți pe galere spaniole în ziua de 15 martie 1675. Ei au fost eliberați la 22 ianuarie 1676 de către amiralul olandez Ruyter. Condamnații din cel de-al doilea transport au fost vânduți pe galere la Triest la 1 iulie 1675 (cf. Maurer, op. cit., p. 84—85; Fessler, op. cit., p. 246).

Printre condamnații primului transport se afla și Thomas Steller, rectorul Colegiului luteran din Banská Bystrica. El a fost dus mai întâi la închisoarea din Leopoldstadt, unde a fost torturat de călugări ieziți (i-au fost aplicate de către aceștia 600 lovituri de băț). Necedând presiunilor de a trece la catolicism, a fost condamnat să fie vândut pe galere (cf. J.S. Klein, op. cit., vol. I, p. 399—407).

Aceste procese ale predicatorilor protestanți din Ungaria au produs consternare la Curțile regale și princiare protestante din Apusul Europei, cât și în Transilvania. Numele lui Kollonich a ajuns să fie cunoscut în întreaga Europă, numeroși istorici prezentându-l ca pe cel mai necruțător promotor al Contrareformei din cea de a doua jumătate a secolului al XVII-lea.

RECENZIE

BISERICA ÎNTEMNITĂ. ROMÂNIA 1944-1989, București, 1998, 463 p.

Institutul național pentru studii totalitarismului publică acest interesant volum, sub redacția lui Paul Caravia, Virgiliu Constantinescu și Florin Stănescu. Cartea cuprinde date despre 16 profesori de Teologie, preoții de mir, călugării, călugărițele, pastorii unor culte protestante și neoprotestante care au fost aruncați în închisorile comuniste. Potrivit unei statistici întocmite de cei trei autori, au fost întemnițați 1725 de preoți ortodocși, 226 greco-catolici, 165 romano-catolici, 65 pastori protestanți, 25 pastori neoprotestanți, 23 deservenți ai cultului musulman și 13 ai celui mozaic. Cifrele sunt semnificative și socotim că nu au nevoie de nici un comentariu. Se adaugă la aceștia 16 ierarhi ortodocși înlăturați din scaun, unul condamnat la moarte în contumacie, șase episcopi greco-catolici (în funcție în 1948) închiși, sute de călugări și călugărițe aparținând Bisericii Ortodoxe excluși din monahism în 1959.

Se apreciază că numărul preoților ortodocși care au fost împușcați se ridică la 16(!). Fără îndoială că cifrele nu sunt complete. Mai sunt atâția preoți despre care nu se mai știe nimic, ca și despre preoții și călugării rămași în Basarabia și Bucovina de nord care au fost închiși sau deportați de autoritățile sovietice.

Alături de broșura, editată de Arhiepiscopia Clujului (Mărturisiri de după grații — Slujitori ai Bisericii în temnițele comuniste, Cluj-Napoca, 1996), cartea de

față este un util instrument de lucru pentru toți cei care doresc să cunoască suferințele Bisericii Ortodoxe și ale altor culte în perioada regimului totalitar. Păcat că lucrarea n-a fost revizuită și de un teolog care ar fi putut înlătura ușor anumite erori, ca și faptul că n-au fost înțeleși corect anumiți termeni de specialitate. Datele biografice ale multor teologi sunt redată greșit. De pildă, sunt date complet eronate despre părintele nonagenar Nicolae Grebenea din Rășinari, care trăiește și azi în Piatra Neamț. Despre părintele Victor Ovezea de la Mănăstirea Măxineni (p. 318) se scrie că avea la arestare ca la 70 de ani; abia acum are această vârstă! Despre preotul Iosif Trifa, întemeietorul „Oastei Domnului”, trecut la cele veșnice la 16 februarie 1938, se scrie (p. 433), că „a fost deportat în Bărăgan în 1956 și condamnat în 1959 la 16 ani muncă silnică, eliberat în 1964”. O simplă consultare a Dicționarului teologilor români ar fi înlăturat multe greșeli privind viața și anii de detenție ai unor profesori de teologie sau preoți.

Avem convingerea că autorii vor reedita lucrarea de care ne ocupăm, și atunci vor ruga centrele eparhiale — prin consilierii culturali sau alți preoți — să contribuie la înlăturarea unor erori și la completarea listei slujitorilor lui Hristos care au suferit în timpul regimului comunist.

Pr. Prof. Dr. MIRCEA PĂCURARIU

„Tineretul și clerul: relație de încredere sau nesiguranță?”

Aceasta este tema Seminarului SYNDESMOS (Organizația Mondială a Tineretului Ortodox), care a avut loc în perioada 24—30 august a.c. în Alexandroupolis/Grecia și găzduit de Mitropolia de acolo.

Pe lângă tema principală a Seminarului au fost abordate și alte teme: problema avortului, lupta împotriva diferitelor anomalii care stigmatizează viața morală a societății, rolul tineretului în societate, în Biserică, etc. În ceea ce privește participarea la acest seminar ei au fost în general doctoranzi și studenți teologi din următoarele țări: S.U.A., Egipt, Israel, Uganda, Polonia, România, Germania, Olanda, Anglia și bineînțeles Grecia. Între cei care au susținut expunerii amintesc în primul rând pe Mitropolitul locului, Anthimos, care ne-a încântat sufletele prin cuvintele sale profunde și, în același timp pline de speranță în ceea ce privește viitorul ortodoxiei.

Mitropolitul Anthimos a accentuat foarte mult rolul și, în același timp, necesitatea cunoașterii în Hristos: „PRIN CUNOAȘTERE NOI PUTEM TRĂI ÎN ACEASTĂ LUME ȘI TOTUȘI SA FIM ÎN

AFARA EI, CA O ICOANĂ A LUI DUMNEZEU”. Abordând tema principală a Seminarului, Mitropolitul Anthimos a încheiat afirmând că: „MATURITATEA OAMENILOR ÎN BISERICA TREBUIE ARĂTATĂ ÎN COMPORTAMENTUL CU CEI TINERI”.

Dintre invitații la acest Seminar mai amintesc pe: prof. dr. Michael Bakker din Olanda, pe prof. Nikitas Alimprantis din Tessalonic.

Atmosfera acelor zile a fost extraordinară. În numele prieteniei în Hristos, cu toții, participanți și invitați la acest Seminar am simțit bucuria comuniunii, bucuria părtășiei la SFANTA ORTODOXIE...

Acest Seminar s-a încheiat printr-o întâlnire cu SANCTITATEA SA PATRIARHUL ECUMENIC BARTOLOMEOS, la Patriarhia Ecumenică, în data de 1 septembrie a.c.

Am întâlnit oameni extraordinari, am vizitat locuri deosebite, pe care scurgerea timpului nu le va putea șterge niciodată din sufletul meu.

Student teolog ȘTEFAN TOMA, An III T.P.

Pe apă ca pe uscat

(Urmare din pag. a 3-a)

tatele obținute de cele mai performante lasere. După revenirea din starea de perplexitate, savanții au luat cazul în serios, trecând la studierea lui în foarte mare secret.

Astfel de cazuri sunt nenumărate, mijloacele mass-media semnalându-le aproape zilnic. Desigur că nu toate sunt reale și demne de atenția noastră, dar multe dintre ele ne dau de gândit la modul serios, demonstrând că de puțin ne cunoaștem, dar și de ce „puteri” dispun unii dintre noi.

Departate de a se înscrie în categoria unor astfel de fenomene, credința este puterea prin care ființa umană poate săvârși minuni. Din această perspectivă, mersul lui Petru pe apă își are

nu doar o explicație, apărându-ne chiar posibil.

Pentru puțină vreme, omul Petru a reușit, prin credința sa în Iisus să-și depășească condiția și, asijderă Învățătorului său, să umble pe apă, după care, îndoiindu-se, s-a scufundat. Prin aceasta Hristos n-a vrut decât să-i arate că biruința asupra propriei condiții și asupra legilor naturii este posibilă, fără să fie însă o prealtesnicioasă și nici independentă de credința sa, care nu se naște altfel decât din chinul îndoielii. Căci aceasta și este în esența ei credința: în furtună fiind, nu strigățul tău să-l auzi, ci răspunsul Celuiilalt, a Celui ce te poate izbăvi de furtună și îndoială.

ITINERAR PASTORAL

Din încredințarea și cu binecuvântarea I.P.S. Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală, P.S. Visarion Rășinăreanu — Episcop vicar al Arhiepiscopiei Sibiului a săvârșit următoarele:

- **Duminică, 19 iulie a.c.** — P.S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierescă în biserica „Sf. Adormire” din Săcele, prot. Brașov, păsătorită de către P.C. preoți Mircea Leb și Ioan Cornea, rostind cuvânt de învățătură.
- **Luni, 20 iulie a.c.** — P.S. Sa a făcut parte din soborul slujitor ce a oficiat Sf. Liturghie arhierescă prezidată de P.F. Patriarh Teoctist al României, la mânăstirea „Sf. Ilie” din Toplița, jud. Harghita, cu prilejul hramului și a comemorării primului patriarh al României, **Miron Cristea**.
- **Marți, 21 iulie 1998** — P.S. Sa a primit la Reședința Mitropolitană din Sibiu pe P.F. Patriarh Teoctist al României. — Seara a săvârșit Vecernia și Acatistul Sf. Ilie în Catedrala din Sibiu.
- **Miercuri, 22 iulie a.c.** — P.S. Sa a făcut o vizită la Tabăra școlară de pictură pe sticlă din Sibiel, organizată cu sprijinul Arhiepiscopiei Sibiului. P.S. Sa s-a întâlnit cu micii iconari, în număr de 100, veniți din toată țara, le-a vorbit despre rostul iconelor în viața creștină și le-a dăruit tuturor câte o carte de rugăciuni. — În aceeași zi a cercetat și biserica Sf. Treime din Sibiel, prot. Săliște, precum și șantierul de construcție al noii biserici din Sibiu cu hramul Sf. Ioan Botezătorul — Hipodrom.
- **Joi, 23 iulie a.c.** — P.S. Sa a prezidat examenul de capacitate preoțească pentru candidații Arhiepiscopiei Sibiului.
- **Vineri, 24 iulie a.c.** — P.S. Sa a săvârșit Vecernia și Acatistul Bunei-Vestiri în Catedrală.
- **Sâmbătă, 25 iulie a.c.** — P.S. Sa a cercetat biserica monument-istoric Sf. Nicolae din Fântânele, prot. Săliște. — În aceeași zi a luat parte la festivitatea de premiere a tinerilor participanți la tabăra de pictură pe sticlă „Icoana din sufletul copilului” de la Fântânele. P.S. Sa s-a întâlnit cu participanții cărora le-a adresat un cuvânt adecvat. — Seara a săvârșit Vecernia în Catedrală.
- **Duminică, 26 iulie a.c.** — P.S. Sa a săvârșit slujba de sfințire a subsolului bisericii cu hramul Sf. Vasile cel Mare și Sf. Muc. Mina, nou zidită în parohia Spitale Tractorul II din Brașov și Sf. Liturghie arhierescă rostind cuvânt de învățătură. La vremea cuvenită P.C. diacon Ioan Ersliu Pop a fost hirotonit întru preot. A fost acordat un act de apreciere P.C. Pr. paroh Albu Marius. În continuare P.S. Sa a vizitat saloanele Spitalului din apropiere întreținându-se cu bolnavii și cu cadrele medicale. — În aceeași zi, P.S. Sa a vizitat Șantierul noii biserici „Cuv. Paraschiva” din Brașov-Triaș, precum și parohia Făgăraș Catedrală a cărei biserică de lemn a ars recent.
- **Marți, 28 iulie a.c.** — P.S. Sa a săvârșit Vecernia și Acatistul Mântuitorului în Catedrală.
- **Miercuri, 29 iulie a.c.** — P.S. Sa a luat parte la lucrările Permanenței Consiliului Eparhial Sibiu, prezidată de I.P.S. Antonie.
- **Joi, 30 iulie a.c.** — P.S. Sa a luat parte la festivitatea înălțării în grad a cadrelor militare de la Școala de Aplicație Făgăraș. — În continuare, P.S. Sa a săvârșit slujba de sfințire a bisericii cu hramul „Sf. Arhanghelii” din cadrul acestei unități militare și Sf. Liturghie arhierescă rostind un cuvânt de învățătură.
- **Vineri, 31 iulie a.c.** — P.S. Sa a luat parte la festivitatea înălțării în grad a absolvenților Academiei de Aviație „Henri Coandă” din Brașov, săvârșind un serviciu religios. În aceeași zi, P.S. Sa a cercetat canonic bisericile „Buna-Vestire”, „Adormirea Maicii Domnului” și „Cuvioasa Paraschiva” din Brașov, aici rostind cuvânt de învățătură credincioșilor prezenți la taina Sf. Maslu. A cercetat, de asemenea biserica Sf. Arhanghelii din Perșani, Mânăstirea Bucium și biserica parohială din Pojorta, prot. Făgăraș, aflată în șantier de pictură.
- **Sâmbătă, 1 august a.c.** — P.S. Sa a săvârșit Sfânta Liturghie în Capela mitropolitană din Sibiu. — A vizitat via Mitropoliei de la Sărăcsău, jud. Alba. — Seara a slujit Vecernia în Catedrală.
- **Duminică, 2 august a.c.** — P.S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierescă în biserica „Sf. Ilie” din parohia Amnaș, prot. Săliște (P.C. pr. Damian Mircea), cu prilejul împlinirii a 100 de ani de la zidirea bisericii. A rostit cuvânt de învățătură. Teologul Constantin Ciprian a fost hirotonit întru diacon. — Seara săvârșește Vecernia și Paraclisul Maicii Domnului în Catedrala din Sibiu.
- **3—7 august a.c.** — P.S. Sa a săvârșit Vecernia și Paraclisul Maicii Domnului în Catedrală.
- **Joi, 6 august a.c.** — P.S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierescă în biserica cu hramul „Schimbarea la față” de la Mânăstirea Bucium, prot. Făgăraș, rostind cuvânt de învățătură. La vremea potrivită P.C. diac. Constantin Ciprian a fost hirotonit întru preot pe seama parohiei Netuș, prot. Agnita. — Seara săvârșește Vecernia și Paraclisul Maicii Domnului în Catedrală.
- **Sâmbătă, 8 august a.c.** — P.S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie în Capela Mitropolitană din Sibiu. — Seara a săvârșit Vecernia în Catedrală.
- **Duminică, 9 august a.c.** — P.S. Sa a săvârșit dumnezeiasca Liturghie în cartierul sibian Tighlari, rostind cuvânt de învățătură. A săvârșit slujba de punere a pietrei de temelie la viitoarea biserică de aici cu hramul „Nașterea Maicii Domnului” (P.C. Pr. Marian Răduț).
- Seara a săvârșit slujba Vecerniei și Paraclisul Maicii Domnului în Catedrală. A cercetat Mânăstirea „Nașterea Maicii Domnului” de la Valea Hărtibaciului, prot. Agnita.
- **Luni, 10 august a.c.** — P.S. Sa a făcut o vizită canonică la Mânăstirea „Sf. Apostoli Petru și Pavel” de la Cârțișoara, prot. Avrîg, mânăstire aflată în șantier de construcție.
- **11—13 august a.c.** — P.S. Sa a săvârșit Vecernia și Paraclisul Maicii Domnului în Catedrală.
- **Vineri, 14 august a.c.** — P.S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie în Capela Mitropolitană din Sibiu. — Seara a săvârșit Vecernia, Litia și Prohodul Maicii Domnului în Catedrala Mitropolitană.
- **Sâmbătă, 15 august a.c.** — P.S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierescă la Mânăstirea Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus, cu prilejul hramului, rostind cuvânt de învățătură. A participat la cei de-a doua festival de muzică corală religioasă, organizat acolo de Radiodifuziunea Română. S-a întâlnit cu Dl. Valeriu Stoica, ministrul Justiției și cu un grup de parlamentari. — Seara a săvârșit Vecernia și Litia în biserica „Sf. Martiri Brâncoveni” din mânăstire.
- **Duminică, 16 august a.c.** — P.S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierescă la Mânăstirea Turnu Roșu, prot. Avrîg, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului”, rostind un ales cuvânt de învățătură creștinească. — În aceeași zi, P.S. Sa a cercetat schitul Păltiniș, unde s-a întâlnit cu un grup de 50 de copii din Zlatna, aliați la Schit și cărora le-a vorbit despre binefacerile rugăciunii.
- **Marți, 18 august a.c.** — P.S. Sa a luat parte la slujba de Te Deum, în Capela Mitropolitană cu prilejul întâlnirii absolvenților Institutului Teologic din Sibiu, promoția 1968. — A luat parte la primirea P.F. Patriarh Teoctist la Reședința Mitropolitană din Sibiu. — Seara a săvârșit Vecernia și Acatistul Mântuitorului în Catedrală.

AGENDA I.P.S. MITROPOLIT ANTONIE

- 27.07.1998 — I.P.S. Mitropolit a primit pe P.C. Preot Simion Săsăujan în legătură cu rezolvarea unor probleme cu caracter bisericesc.
- 29.07.1998 — I.P.S. Mitropolit a prezidat Permanența Consiliului Eparhial Sibiu, care a avut loc la Reședința Mitropolitană;
- 30.07.1998 — I.P.S. Mitropolit a vizitat Mănăstirea „Brâncoveanu” Sâmbăta de Sus și s-a interesat de mersul lucrărilor de construcție a Academiei de la Sâmbăta.
- 05.08.1998 — I.P.S. Mitropolit a primit la Reședința Mitropolitană pe P.S. Laurențiu Streza, Episcopul Caransebeșului.
- 06.08.1998 — I.P.S. Mitropolit a primit pe dl. inginer Mihai Gavriș cu familia, din București.
- 08.08.1998 — I.P.S. Mitropolit a primit la Reședința Mitropolitană pe d-na doctor Maria Șoaită din Târgu Mureș, care se afla în trecere prin Sibiu.
- 15.08.1998 — I.P.S. Mitropolit a primit un grup de credincioși din localitatea San Mauro Pascoli — Italia, condus de dl. inginer Luca Buda.
- 18.08.1998 — I.P.S. Mitropolit a primit la Reședința Mitropolitană pe Prea Fericirea Sa Patriarhul TEOCTIST, însoțit de P.S. Calinic, Episcopul Argeșului, aflați în trecere prin Sibiu spre reședințele lor, venind de la înscăunarea P.S. Episcop Vasile Fluieraș, Episcop vicar al Clujului, instalat la Mănăstirea Nicula cu ocazia hramului acestei Mănăstiri. La primire a asistat P.S. Visarion Râșinăreanu — Episcop vicar.
- 22.08.1998 — I.P.S. Mitropolit a primit la Reședința Mitropolitană pe P.C. Protoper al Sibiului Luca Dănilă, însoțit de Arhid. Luca Dumitru.
- 23.08.1998 — I.P.S. Mitropolit a primit la Reședința Mitropolitană două familii de credincioși din Basarabia, aflate în trecere prin Sibiu.
- 24.08.1998 — I.P.S. Mitropolit a primit pe P.C. Arhim. Irineu Duvlea, Starețul Mănăstirii „Brâncoveanu” de la Sâmbăta de Sus — Exarhul mănăstirilor din cuprinsul Arhiepiscopiei Sibiului.
- 25.08.1998 — I.P.S. Mitropolit l-a primit pe Arhim. Ilarion Urs, economul Mănăstirii „Brâncoveanu” de a Sâmbăta de Sus, în legătură cu continuarea lucrărilor de construcție la viitoarea Academie de la Mănăstire.
- 26.08.1998 — I.P.S. Mitropolit l-a primit la Reședința Mitropolitană pe P.C. Arhid. Ezechiel Oancea, consilier economic al Arhiepiscopiei Sibiului.
- 27.08.1998 — I.P.S. Mitropolit l-a primit pe dl. doctor Suciu Nicolae din Medias, membru al Consiliului Eparhial și al Adunării Eparhiale a Sibiului și membru al Adunării Naționale Bisericești — București.
- 29.08.1998 — I.P.S. Mitropolit a primit la Reședința mitropolitană pe P.C. Pr. prof. Mihail Milea de la Seminarul Teologic Ortodox Buzău și Președinte al Fundației „Sf. Sava” din Buzău aflat în trecere prin Sibiu, însoțit de trei elevi.
- 30.08.1998 — I.P.S. Mitropolit l-a primit pe dl. Sorin Dumitrescu, directorul Editurii „Anastasia” București.
- 31.08.1998 — I.P.S. Mitropolit a primit pe P.C. Pr. Munthiu Adrian Dumitru, Ecclesiarhul Catedralei Mitropolitane din Sibiu. — I.P.S. Mitropolit a primit pe P.C. Arhim. Irineu Duvlea, Starețul Mănăstirii „Brâncoveanu” de la Sâmbăta de Sus, în legătură cu rezolvarea unor probleme din cadrul Mănăstirii.

Pr. VALENTIN SICOE
Secretar eparhial

CENTRUL EPARHIAL AL ARHIEPISCOPIEI ORTODOXE ROMÂNE SIBIU

A N U N Ţ Ă :

Examen-concurs pentru ocuparea a 8 posturi de Asistență-Socială la parohii din municipiul Sibiu.

Concursul se va ține în data de 12 octombrie 1998, la Centrul Eparhial Sibiu.

Se pot înscrie la concurs numai licențiații de Asistență Socială. Dosarele se depun cu cel puțin o săptămână înainte de examen la Secretariatul Eparhiei.

Se vor depune următoarele acte:

- binecuvântarea Chiriarhului;
- cere de participare la concurs;
- curriculum vitae;
- actul de studii;
- actul de naștere;
- actul de botez;
- fișa medicală.

CONCURSUL CONSTĂ DIN:

1. Probă scrisă cuprinzând câte un subiect din fundamentarea teologică a Asistenței-Sociale și legislația de Asistență-Socială.
2. Probă scrisă cuprinzând analiza studiului de caz.

Alte informații la secția ad-tiv-bisericească și cu probleme sociale.

Compartimentul de Asistență Socială

Prima biserică din Brașov, dată în folosință după Decembrie 1989

Credincioșii ortodocși din cartierul „ASTRA” au intrat duminică, 28 iunie a.c., într-o biserică nouă.

La data de 8 noiembrie 1943, Arhiepiscopia Sibiului a înființat o parohie ortodoxă pentru credincioșii din zona „ASTRA”, ce se întindea de la Spitalul uzinei de azi al S.C. „ROMAN” S.A. și până la restaurantul „Căucaș”, unde orașul se termina spre Dârste.

În sala festivă a Liceului de pe Calea București a funcționat primul lăcaș de cult. Din anul 1948, Biserica a fost mutată într-un local vis-a-vis de Spitalul județean, într-o fostă cărcumă și a funcționat în condiții improprii până la Sfintele Paști ale anului 1981 când, prin osteneala și perseverența preotului Ioan Comșulea s-a putut realiza spațioasa și fru-

moasa Biserică „Sf. Arhangheli” de pe strada cu același nume de astăzi.

După Revoluția din 1989, chiar din luna ianuarie 1990, preotul Ioan Comșulea n-a avut odihnă până nu a obținut un nou teren pentru Biserica în B-dul Saturn, în parcul de la „Mășonica”. La 12 august 1990 cu binecuvântarea I.P.S. Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală, P.S. Serafim Făgărășanu, Episcop-vicar de Sibiu, a pus piatra de temelie a actualei Biserici-Catedrale ce s-a dat în folosință acum și realizată numai din fonduri proprii.

Îl felicităm pe preotul Ioan Comșulea și pe credincioșii parohiei sale pentru frumoașă Biserică-Catedrală realizată, în care să poată sluji încă ani mulți.

Participant

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului — președinte; P.S. Visarion Râșinăreanu — episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan — redactor responsabil; Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.

Abonamentul pe un an: 15.000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A., Sucursala Sibiu.

● Semnalăm ● Semnalăm ●

● I. P. S. Bartolomeu Valeriu Anania publică propria versiune a traducerii „Cântarea Cântărilor”.

Este o versiune revizuită după Septuaginta, redactată și comentată de I. P. S. Sa. După ce-i face o tălmăcire personală, o publică între pag. 27 și pag. 47, cu unele adăugiri editoriale care nu fac decât să-i sporească valoarea traducerii actuale.

Iată ce spune autorul însuși despre cartea sa:

„Prezența singulară și stranie în canonul Sfintei Scripturi, Cântarea Cântărilor e ca și cum Venus din Milo s-ar fi rătăcit cândva, statuară, printre mozaicurile Aghiei Sofia: un splendid poem de dragoste omenescă, într-un univers al erosului candid, în care trupul omenesc, înveșmântat mai mult în miresme decât în haine, aproape că nu mai are ascunzișuri.

Ce caută ea, totuși, în Biblie? Creștinismul a preluat poemul nu numai în virtutea succesiunii nou-testamentare și nu numai pe temeiul autorității istorice, ci mai ales pentru că scriitorii și părinții bisericești au văzut în el metafora perfectă a legăturii intime dintre Hristos și Biserica Sa”.

Fără îndoială, cartea își avea locul în Biblie și autorul a ghicit bine situația, ocupându-se și cu o mai bună a ei tălmăcire.

● „Spovedanie și comuniune” de P. S. Andrei, Episcopul Alba-Iuliei, 1998.

Spicium din cuprinsul acestei cărți: 1. Pocăința, Taina împăcării și refacerii comuniunii; 2. Duhovnicul; 3. Ucenicul. Despre toate acestea I. P. S. Andrei ne face o bună prezentare și cartea lui este vrednică de luat în seamă de toți acei care caută să pătrundă în tainele cele duhovnicești.

● Petru I. David, „Ecumenismul — Factorul de stabilitate în lume astăzi”. Editura Gnosia, București, 1998. Cartea are un cuvânt înainte de I. P. S. Antonie Plămădeală, pag. XIII—XVII, după care urmează cuvântul autorului. Mai are un cuvânt de introducere de acad. Răzvan Teodorescu, intitulat: „Un spațiu al ecumenismului mileniului III — Sud-Estul European”, precum și o prefață de dr. Ion Popescu, președintele Băncii Internaționale a Religioșilor din România, și un cuvânt introductiv al Pr. prof. dr. Dumitru Popescu.

Cartea părintelui David tratează toate problemele care se pun Ecumenismului, acum în pragul mileniului III. Se ocupă și de ecumenismul local de la noi în vremea Patriarhului Teoctist și a Patriarhului Justinian Marina.

Este o carte interesantă pe care o vor parcurge cei interesați și care nu cunosc îndeajuns problemele Ecumenismului de la noi.

● Ovidiu Moceanu, Visul și Împărăția, o teologie a visurilor, cu o prefață de pr. Ioan Bizău, Editura Antim, Cluj, 1998, pag. 178.

„Susținută biografic printr-o vastă și bine selectată literatură de specialitate, ce merge de la textul Sfintei Scripturi până la cele mai importante tratate de teologie. Cartea Visul și Împărăția vine să întregască în chip fericit demersul Părintelui arhim. Ilie Cleopa de la Mănăstirea Sihăstria, dar și lucrarea savantă a grupului de cercetători coordonat de către Liviu Popoviciu. Inventatorul exhaustiv al viselor, vedeniilor, profețiilor, descoperirilor, nălucirilor, prevestirilor, parabolilor și altor fenomene similare din Vechiul și Noul Testament, ce alcătuiesc substanța tabelului-anexă, conferă acestei cărți un merit în plus, pe care mai ales specialiștii în științele biblice îl vor aprecia cu siguranță”.

Cartea se ocupă de „Visul și dialogul omului cu Dumnezeu, de sacru și diabolic în vis și de onirologia creștină”. Vise, vedenii, proorocii, profeții, străvederi, descoperiri, răpiri în duh, înainte-vederi, năluciri, arătări, prevestiri și parabole în Vechiul și Noul Testament.

● Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului publică lucrarea: „Biserica întemnițată — România 1944—1989”, alcătuită de Paul Caravia, Virgiliu Constanțescu și Flori Stănescu, București, 1998.

Până la pagina 27 Cartea cuprinde mai întâi 13 dintre ierarhii ortodocși scoși din scaune și apoi începând cu litera A după alfabet, îi dă pe toți cei din țară până la Zugravu Ion I (preot ortodox), ceea ce înseamnă aproape 400 de pagini de eroi înscrși în această carte.

„Comunismul, acolo unde a reușit să se impună, a fost dușman de moarte al Bisericii.

În România teroarea s-a întins și a lovit toate confesiunile în aceeași dorință malefică de a distruge temelile spiritualității românești.

Dedicăm această osârdie memorială tuturor celor care au suferit și au mărturisit fără teamă credința vie în fața dușmanului.

De asemenea, o dedicăm tinerei generații spre pildă”.

Dintre arhieriei, membri ai Sf. Sinod în prezent, sunt consemnați printre cei condamnați I. P. S. Arhiepiscop Bartolomeu Anania și I. P. S. Mitropolit Antonie. În continuare, lucrarea compune biografiile tuturor clericilor ortodocși, catolici, greco-catolici și protestanți din România. Sunt eroi a căror amintire e făcută aici să trăiască veșnic în memoria noastră, veșnic în memoria țării.

● Pavel Alexandrovici Florenski, Perspectiva inversă și alte scrieri, Traducere din limba rusă de: Tatiana Nicolescu, Alexandra Nicolescu și Ana Maria Brezuleanu, prefață de Nina Kauchtschischwili. Editura Humanitas, București, 1997, pag. 269.

Cartea aceasta este una din cărțile care așteptau pe cineva, după Revoluție, ca să le traducă. Și iată că i-a venit rândul acum.

„În Părintele Pavel s-au întâlnit dragostea pentru înțelepciune și dragostea pentru Biserică, Atena și Ierusalimul”, spunea Serghei Bulgakov.

„Descoperit în Occident la câteva decenii după moarte și redescoperit în Rusia sa natală abia după 1990, Pavel Florenski e unul dintre cei mai originali și îndrăzneți gânditori ruși ai acestui secol. A fost o personalitate culturală eminentă eclectică: un preot interesat de matematicile pure, un teolog modern și erudit, preocupat de istoria artei, epistemologie și logica simbolică. Opera sa capitală, La cumpăna gândirii — rămasă în stadiul de proiect, căci Părintele Pavel a fost arestat de autoritățile staliniste în 1933 și împușcat patru ani mai târziu —, urma să fie sinteza acestor preocupări atât de diverse.

Volumul de față reconstituie acele secțiuni din vasta sinteză proiectată de Florenski referitoare la lingvistică și teoria artei. Din primul domeniu au fost alese studiile „Știința ca descriere simbolică” și „Antinomia limbii” — piesă centrală a contribuției gânditorului rus la cercetarea limbii —, iar din al doilea mult discutatul eseu „Perspectiva inversă și o serie de fragmente din prelegerile lui Florenski asupra problemei spațiului în opera de artă”.

E o carte care se impune de la sine cititorului.

● Merită citită cartea lui Nicolai Berdiaev, „Împărăția lui Dumnezeu și împărăția cezarului”, colecție coordonată de Ion Ianoși, iar traducerea din rusă de Nina Nicolaeva (Ed. Humanitas, București, 1998, pag. 142). Este vorba de o ultimă carte a lui Berdiaev. Iată ce scriu editorii pe ultima pagină a cărții: „Această ultimă scriere a lui Berdiaev sintetizează ideile-forță prezente de-a lungul întregii sale opere. Filozoful creștin rus se oprește îndelung asupra conceptului de libertate și a consecințelor lui în plan social și uman. Libertatea e definită prin intermediul unor raporturi conflictuale: împărăția spiritului / împărăția cezarului, spirit / natură, spirit / societate statală etc. Subliniind tragismul condiției umane în genere, teza autorului este că atât colectivismul de tip socialist, cât și ideologia marxistă subiacentă lui duc la anihilarea personalității și creativității caracteristic umane”.

E, fără îndoială, o carte care poate să intereseze pe oamenii de cultură. Trebuie să i se dea atenția necesară.

● Semnalăm o carte recentă „Creștinismul în Occident 1400—1700” de John Bossy, coordonată de P. C. Pr. Vasile Răducă, traducerea fiind făcută din engleză de Dorin Oancea, (Ed. Humanitas, București, 1998, 238 pag.). Este o carte interesantă despre „Creștinismul din 1400—1700” care se ocupă de: „Hristos, Maria și Sfinții, de rudele spirituale și de sânge, păcat și pocăință, miracolul social și dușmanii rasei umane”. În partea a doua se ocupă de: „Tatăl, Cuvântul și Duhul Sfânt, instituția religiei creștine și peregrinările sacrale”. Iată ce spune pe copertă, în textul de mai jos:

„John Bossy, profesor de istorie la Universitatea din York, face o remarcabilă sinteză, concepută în spiritul sfârșitului Evului Mediu și începutul epocii moderne. Creștinismul este privit nu atât ca religie, cât ca un organism viu, alcătuit din oameni legați prin credințe specifice și un mod anumit de viață.

Cartea este construită în jurul Reformei — moment de schimbare profundă a lumii creștine tradiționale, unde Sfintele Taine își îndeplinesc încă funcția augustiniană de coloană vertebrală a organismului social. Autorul examinează factorii care aveau să mineze vechile rituri de trecere, menite să confere sens și sfințire vieții umane. Sunt descrise noile dogme - protestantă și catolică - și sunt prezentate urmările dezintegrării creștinismului tradițional”.

Sunt multe puncte de vedere care ar mai necesita cercetarea. Lăsăm însă autorului ordinea scrisă a temelor pe care și le-a ales el.

● „Fundația Dosoftei” ne pune la îndemână o carte a P. C. Arhim. Paulin Lecca „Frumosul divin în opera lui Dostoievski”, (Ed. Discipol, București, 1998, 330 pag.).

Adrian Popescu îi scrie o prefață foarte interesantă pentru că însăși Cartea este o operă dostoievskiană de mare importanță. Mai departe, autorul ne dă largi cunoștințe din Dostoievski pe care le cuprinde în această carte. Este foarte folositoare pentru oricine care vrea să pătrundă în opera celui ce a fost Dostoievski. Pe P. C. arhim. Paulin Lecca l-am cunoscut încă de pe vremea când scria această carte, și a dat în ea tot ce știa mai bun despre Dostoievski. Bine că l-a ajutat Dumnezeu să o poată oferi publicului cititor înainte de a muri.

● Ion Mircea, „Poezii”, ed. Vitruviu, București, 1996. E o interesantă carte de versuri pe care ne-o dă poetul Ion Mircea și pe care o recomandăm tuturor cititorilor români, care vor descoperi în ea un poet profund și o ardere a virtuților poetice, cum rar se mai găsesc în Ardealul nostru.

ANTONIE P.